N°. 35. Donderdag 1 September 1921. 21ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
VOORLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederlandsch-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Aan H.H. Secretarissen en Penningmeesters der Afdeelingen.

H.H. SECRETARISSEN (c.q. Penningmeesters) worden beleefd doch dringend uitgenoodigd om van adresverandering hunner leden steeds bericht te zenden aan den Administrateur, Heulstraat 17.

H.H. PENNINGMEESTERS. Beleefd doch dringend verzoek om, na kennisgeving der desbetreffende mutatiën, voorkomende op de voorlaatste pagina van dit blad, aan den Penningmeester der afdeeling waartoe de betrokken leden komen te behooren (c.q. aan den Hoofdvertegenwoordiger in Ned.-Indië den Heer A. J. Gooszen, Landrechter te Solo) steeds te berichten of de uit uwe afdeeling vertrokken leden hunne contributie (over het loopende dan wel afgeloopen jaar) al dan niet hebben voldaan vóór hun vertrek (vide rondschrijven van 22 Januari).

Indië en Nederland.

Drie honderd vijf en twintig jaren geleden — 23 Juni 1596 — ankerde de vloot van Cornelis de Houtman op de reede van Bantam. Wij weten niet of dit feit in Indië of in Nederland is herdacht [1]). Maar wij weten wèl, dat het een allergeschikste aanleiding is over Indië en Nederland te spreken.

Er zijn toch oogenblikken, waarop de mensch tegenover zichzelf verantwoording van zijn gevoelens en denkbeelden moet afleggen. Zoo gaat het ons ten minste ten opzichte van de verhouding tusschen Indië en Nederland. Er is in die verhouding iets veranderd. Zóó veranderd, dat zelfs de N. R. Ct.

[1]) Uitgenomen dan door het Koloniaal Weekblad (23 Juni 1921, No. 25).

eenigen tijd geleden er, in een hoofdartikel, bezwaar tegen had, dat in de Grondwet langer zou gesproken worden over Indië als over „onze koloniën".

Indië toch wordt niet meer beschouwd en mag niet meer beschouwd worden als een *provincie*, een *wingewest*. Indië is tegenwoordig het *op-te-voeden-kind*, dat eenmaal, als elk normaal kind, tot zelfbestuur moet komen en reeds tien jaren geleden zeide ons een pas uit Indië teruggekeerd ambtenaar, dat daar de volksontwikkeling, „die wij in onze jeugd in Nederland hebben bijgewoond", in wording was.

De oudere geslachten ten onzent zullen eenige moeite hebben zich aan dat denkbeeld: Indië *opvoedings-object* te wennen. Het onderwijs en de literatuur hunner jeugd waren, ten opzichte van de verhouding tusschen Indië en Nederland, juist op het tegendeel gericht. *Evers* en *Maetsuycker* waren in hunne beschouwing *de grooten*. De eerste als veldheer, admiraal en regent; de tweede als diplomaat.

Toch begon reeds zeventig jaren geleden de humanitaire strooming, die ontsprong zoowel aan de denkbeelden der liberalen, als aan de in flonkerenden stijl vertelde mythe: Max Havelaar. Maar die geslachten gaan voorbij en moeten de regeling van zaken overlaten aan de jongeren, die, minder dan voorheen, zweren bij den meester en uit eigen oogen willen zien; ook de dingen, die Indië en Nederland betreffen.

Wie mee wil gaan met zijn tijd, moet trachten, wil hij niet verstarren, mee te leven met de verandering der gedachten en der feiten.

***

Indië is in Nederland nooit populair geweest en het is dat voor de meerderheid des volks *nog* niet. Maar men behoeft zich daarover niet te verwonderen. De nationale „Handelsvennootschap", die de „Oost" administreerde, had alleen het oog gericht op *winst*. Alles, wat van den handel afweek, was haar uit den booze en nooit, dan met tegenzin, trad zij op als de regeermacht en de diplomaat, die zij getoond heeft te kunnen zijn. Van oog voor de wonderbare wereld, waar zij hare vlag plantte, was geen kwestie en het zijn eigenlijk alleen Valentijn en Rumphius, die op de schoonheid der Indische plantenwereld òf op de fijne beschaving, die aan de Hoven van machtige Indische Vorsten heerscht, wijzen.

Voor de Nederlanders, behalve dan voor de machtige kooplieden, was het gaan naar Indië een schrikbeeld. Alleen wie hier niet meer terecht kon, nam als soldaat, als pennist dienst bij de V. O. C., wier meeklerken zulk eene geduchte beteekenis had. Jonge leden van aanzienlijke geslachten, die hun toekomst hier verspeeld hadden, werden naar Indië gezonden met de bekende drie H's (Houd Hem Hier).

Slechts enkelen staken in Indië torenhoog boven de massa uit. Te bewonderen is het daarom, wat de V. O. C. met al die desperado's tot stand bracht. Misschien omdat zij nieuwe gelegenheid tot ontplooiing hunner krachten bood?

Na den val der V. O. C. en gedurende de 19e eeuw bleef het naar Indië gaan iets, dat niemand, die hier nog eenige kans had, ongaarne deed. De expansiezucht van ons volk was, toen vooral, bijzonder gering en men hoorde b.v. in *middenstandskringen* òf *nooit* over Indië spreken, òf zoodanig als over iets, dat ons eigenlijk niet aanging.

In de laatste vijf en twintig jaren is dat veranderd; de malaise van 1880 verdween. De Nederlandsche industrie begon op te komen of liever werd geschapen. De dorre boekenstudie, waarmede sinds 1865 gansche geslachten bedorven waren, begon plaats te maken voor de studie der praktijk en vanzelf werd voor die praktijk in Industrie en Handel

Feuilleton.

Exploratie-herinneringen.

Krokodillen.

Geen beesten hebben onaangenamer oogen dan haaien en krokodillen. Wreed, onbewogen staren ze U aan en zelfs de lichtgele kleur verhoogt den afschuw, dien ze opwekken. In het oog van een nijdigen slang is iets van toorn te zien, maar in die van haaien en krokodillen is slechts plaats voor de uitdrukking van kouden moordlust en verder niets.

Haaien vindt ge overal in de zeeën van Indië en vrij talrijk. In de zee tusschen Sumatra en Borneo komt de hamervisch met zijn eigenaardig gevormden kop, waarnaar hij genoemd werd en de op de uiterste punten gelegen oogen, veel voor, evenals de verder ook veel verbreide hondshaai. Beide kunnen een aanzienlijke lengte bereiken, soms tot 5 Meter toe. Groot kunnen ook de gevlekte haaien worden. Een kleinere soort is de zuigvisch, die door een op den kop voorkomend ovaal spierstelsel met dwarse, samentrekbare plooien, in staat is zich aan visschen en dergelijken vast te zuigen en zoo mede vervoerd te worden.

Krokodillen en van deze meer speciaal de kaaiman, komen meer op de rivieren, in de moerassen en aan de zeemondingen voor.

Overal kan men de ongure monsters op zandbanken zich in de zon zien koesteren. Zwemmen ze in de rivier of langs de kust, zoo denkt men een boomstam te zien drijven, maar de ervaren jager weet ze vlug te onderscheiden door den kam op de staart, die vaak gedeeltelijk boven water uitsteekt en de plaats, waar oogen en neusgaten zich bevinden, welke ook altijd boven water uitkomen.

Tot ver de rivieren op, zoo deze niet steenachtig zijn, zal men kaaimannen vinden, van Sumatra af tot aan Nieuw Guinea.

Nog geen half jaar geleden werd eene prinses van Batjan in de Molukken, toen zij 's morgens naar het strand ging, door een kaaiman, die achter een prauw gelegen had, aangevallen en in zee gesleurd.

Op haar hulpgeroep: „toeloeng, toeloeng, saja belon mati", (help, help, ik ben nog niet dood) snelden inlanders toe, die haar, door zelf in prauwen te springen en den krokodil met dajongs (roeispanen) te ranselen, van eenen wissen dood wisten te redden. Doordat ze zeer gezet was, had de kaaiman geen kans gehad, haar direct onder water te trekken en kwam zij met een vreeselijken beenwond en het verlies van haar sarong vrij.

Toen ik op Borneo eens een krokodillenei opende, bleek dit op het punt van uitkomen te zijn, wat ik gevoelig bemerkte, doordat de jonge kaaiman zich direct zóó aan mijnen vinger vastbeet, dat ik bepaald moeite had hem los te krijgen. Door de troesan (gegraven smalle vaart) van Pemangkat varende, beten de jonge krokodillen, niet langer dan 20 c.M., zich herhaaldelijk aan de dajongs vast en moesten op de boorden van de bidar (in het midden overdekte prauw van Borneo) doodgeslagen worden, alvorens los te laten.

Gij kunt U hierdoor voorstellen, hoe venijnig deze dieren zijn. Ik zal U hiervan eene geschiedenis vertellen:

Het liep tegen het einde van het jaar en wij waren voortdurend op exploratiën geweest. Echte Borneosche regens hadden zich iederen dag over ons uitgegoten, onze kleederen wilden niet drogen, zoodat overal het weder in kwam. Bloedzuigers takelden ons toe en muskieten achtervolgden ons, zoodat wij op schimmen begonnen te gelijken. Mijne twee assistenten begonnen sporen van uitputting te vertoonen en ik had juist door een bode bericht ontvangen, dat de andere twee nog niet hersteld waren.

Dus gaf ik het sein, huistoe te gaan, om de laatste dagen van het jaar „thuis" door te brengen.

Kunt ge U die luxe voorstellen, na langen tijd van

het oog gericht op het kolossaal Indisch Rijk, waarboven onze vlag wel woei, maar waarvan de rijkdommen òf *niet*, òf hoofdzakelijk door buitenlanders geëxploiteerd werden. Er kwam in Indië vraag naar theoretisch en ook praktisch bekwame jongelieden. Er werd ook in ander opzicht hooger peil gevraagd en vanzelf rees daardoor het peil der Indische Maatschappij.

* * *

Het is voor een Europeaan, die nooit Indië bezocht, moeilijk over Indië te schrijven. Dat wonderbare land, met overweldigende en toch tot diepe mijmering stemmende schoonheid, met een voor een niet-Aziër ondoorgrondelijk volk, wier dieper zieleleven ons verborgen blijft, is gekomen in de sfeer van het wereldgebeuren. En wat dat beteekent heeft Japan ervaren. Boven dat Indisch Rijk, dat in uitgestrektheid Europa nabij komt en waarvan de schatten ongeteld en ongemeten zijn, waait de vlag van Nederland. Daar is tevens het Oranje — waarvoor het heldhaftig en hooghartig Spanje week — het teeken van onze weerstandskracht. De problemen, die daar rijzen, zijn nog slechts problemen in wording en thans reeds doen zich verschijnselen voor, die bewijzen, dat de tijd van vroeger onherroepelijk voorbij is, tenminste op Java. Maar hoe moeilijk onze taak is, kan worden beseft uit het feit, dat wij 40 millioen „Inlanders" moeten opvoeden en dat de laagste grens van hunne beschouwing zich uitstrekt tot de menscheneters van Nieuw-Guinea!

Wij wagen het daarom niet de zwaarte van onze cultureele taak te wegen.

Daarom is wèl groot de verantwoordelijkheid van hen, die bij het opvoedingsproces trappen willen overslaan, die ook door Europeesche volken slechts met moeite zijn beklommen.

Indië (met voorliefde spreken ontwikkelde Javanen over Indonesië) te ontwikkelen tot geestelijke en materieele zelfstandigheid, kan slechts uiterst voorzichtig geschieden. Zoo ergens, dan is *hier* het „met sprongen voorwaarts" gevaarlijk. In dit verband is het door Noto Soeroto aan dit blad ingezonden stuk [2]) van groot belang. Daarin wordt den pas afgetreden Gouverneur-Generaal lof toegezwaaid voor den geest van zijn bestuur en wordt gezegd:

„Neen, geen cynisch en ook geen goedwillende ethiek, welke per slot der inheemsche bevolking het brevet van minderwaardigheid zou geven, zijn de wezenstrekken van Van Stirum's bestuur, doch rechtvaardigheid en humaniteit, het ideaal van recht en wet. Bovenal zijn uit diepe menschelijkheid voortgesproten erkenning van de rechten der Indonesische volkeren op volle ontwikkelingsvrijheid en snellen opbloei, zijn eerbiediging van het streven der Indonesiërs naar een eigenheid, een persoonlijkheid, dàt waren de magnetische kracht, die alle inheemsche sympathiën naar Graaf van Limburg Stirum deed stroomen — ondanks de stremmende gestrengheid van de overheidspersoon in hem jegens àl te onstuimige naturen."

Het wil ons voorkomen, dat op die wijze Indië's vooruitgang moet worden voorgestaan.

* * *

Evenwel is het vraagstuk der emancipatie van Indië ook andere redenen van zeer, zeer groot belang.

Indië toch is geen kolonie in den eigenlijken zin en het is dat nooit geweest, gelijk Canada, Amerika, Australië en Zuid-Afrika dat voor Engeland waren of zijn geworden.

Coen heeft getracht — gelijk bekend is — van Indië een kolonie te maken. Het is „hoog noodig" — zoo schreef hij naar Patria — „dienstig en ge-

[2]) Graaf van Limburg Stirum. (Koloniaal Weekblad 30 Juni 1921, No. 26).

---

ontberingen, weder eens in een bed te slapen, witte gesteven pakken en behoorlijk schoeisel te dragen en te kunnen uitrusten?

Wij genoten van dit alles, zochten vrienden en kenden ter hoofdplaats op en kregen van een Engelschen engineer en echtgenoote de invitatie Christmas bij hen te vieren. Het waren aardige, beschaafde menschen, daarom namen wij de uitnoodiging gaarne aan.

Zij woonden in de ruime pasangrahan (soort gouvernementshotel, waar men voor eigen eten moet zorgen) en bereikten wij dien dag tijdig met onze bidar de gastvrije woning, waar wij gastvrouw en gastheer op Engelsche wijze gelukwenschten en kennis maakten met den vader der gastvrouw en de zestienjarige zuster, die eveneens voor het feest overgekomen waren. De oude heer, L. genaamd, had lange jaren op Singapore gewoond, maar was nu in mining-business. Het jonge meisje was een schatje. Slank, maar toch ferm gebouwd, met kleine handen en voetjes, goudblond haar met een mooie golf er in, parelwitte tandjes uit een welgevormd mondje u toelachend, een fijngebogen neus en blauwe oogen, alsof de Schotsche meren zich daarin spiegelden.

Als men haar met haar groote Panamahoed loopen zag, dacht men eer aan een schitterende Engelsche plaat, dan aan de werkelijkheid zich op Borneo te bevinden.

Kunt ge U voorstellen, lezers, wat zulk een wezentje voor pioniers uit de wildernis beteekent?

Nu, wij hadden een „jolly-good day", wij genoten van den feestdag, deden het maal, waaraan zelfs de plum-pudding niet ontbrak, alle eer aan; naast de kleine fee gezeten, was alle vermoeienis en alle ellende spoedig vergeten en leek het heele leven louter zonneschijn en jolijt.

Tegen twee uur 's nachts stond de oude heer op en zeide weder naar huis te willen gaan, waarvan hij, niettegenstaande ons protest, niet af te brengen was. Het had op het laatst wat geregend, maar toen wij naar de bidar gingen, bleek dit in de bergen veel erger geweest te zijn en de rivier bruischte langs haar oevers, waarom de gastvrouw hem verzocht haar zusje en de baboe bij haar te laten. Dit wilde de oude heer niet en zoo vertrokken zij met zes roeiers in de duisternis......

Drie dagen daarna hoorden wij, dat een paar inlanders, de baboe om hulp roepend, in de risophoren aangetroffen hadden en spoedden wij ons naar de pasangrahan.

De baboe, eene nog jonge Javaansche, zag er afgevallen uit. Zij vertelde, onder zenuwachtig snikkent, want ze had van haar meesteresje gehouden, dat de bidar door het wilde water volgeslagen was en op het punt van zinken, door kaaimannen aangevallen. In de vreeselijke oogenblikken, die volgden, voelde ze zich door het water meegesleurd tot ze zich aan een luchtwortel had vastgegrepen.

Twee dagen en drie nachten had ze daar in doodsangsten en zonder voedsel doorgebracht en was toen door de visschers gezien en hierheen gebracht......

Wij waren als dol, toen wij dit verhaal hoorden. Met de stoombarkas, prauwen door Ass.-Resident en Sultan opgekommandeerd, werd overal op de rivier gezocht, maar zonder resultaat.

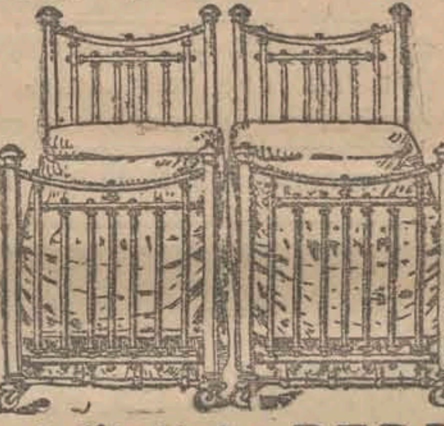
Een paar dagen later bracht een inlander een voet in Engelschen schoen, op de sok stond een L. Die voet toonde afgebeten te zijn. Dat was alles, wat van die acht menschen ooit gevonden is. Zelfs de prauw werd nooit teruggezien.

Ik heb dit verhaal nooit verteld, het zou nooit ten einde toe verteld kunnen worden, want pioniers zijn vaak sensible menschen.

En daarom zorg ik op deze manier, dat de nagedachtenis van het mooie jonge meisje bewaard blijft.

Bloedig is die dood gewroken. 307 krokodillen hebben die met hun bloed betaald, geen enkele is ontvlucht, wanneer ik hem eenmaal gezien had, en nog is aan mijn wraakzucht niet voldaan.

F. v. P.

raden, dat ten allereerste veel schepen expres met eene groote menigte van allerlei volk, mannen, vrouwen, jongens en dochters, inzonderheid goede, eerlijke lieden met goed kapitaal naar Indië gezonden worden." [3])

Dat mislukte, evenals zijn poging om door het toestaan van den vrijen handel in Indië een sterk Hollandsch element te vestigen. Ons bestuur bleef daardoor altijd het karakter van overheersching dragen, ook thans. Engeland heeft evenmin Engelsch-Indië kunnen „koloniseeren".

* * *

Die „overheerscher" en „opvoeder" wordt, heeft bij zijn werk slechts één hoop: dat het opgevoede kind de deugd der dankbaarheid betracht en zich — volwassen — niet keert tegen zijn ouden mentor. De vraag, of dit zal gebeuren, hangt af van den indruk, dien de opvoeder op zijn pupil heeft gemaakt. En eerlijk gezegd, wij zijn op dat punt eenigszins sceptisch gestemd. Wij praten niet over de pogingen der Javaansche pers om het socialisme en het communisme na te bootsen. Dat dit vroeg of laat gebeuren zou, lag in de rede. Ook de Javaansche intellectueelen moesten hun „Sturm- und Drangperiode" doorleven. Maar wij wijzen op iets anders.

Ook in Indië worden, avond aan avond, tot in de diepe binnenlanden, bioscoopvoorstellingen gegeven. Honderdduizenden zwarte oogen zien, elken avond, allerlei stukjes en brokken Europeesch leven met verbazing, met bewondering, *met spot, met minachting* [4]), met spanning, met pleizier of zonder er iets van te begrijpen [5]). En nu is het van de hoogste beteekenis voor het prestige van den opvoeder: *dat daar vertoond wordt*, gelijk het van even hoog belang is *hoe de Europeanen in Indië leven.*

* * *

Er zijn bovendien nog tal van vragen.

Hoe moet Indië dan worden opgevoed? Moet het een navolging van Japan worden, een gewapende grootmogendheid van den Stillen Oceaan?

Ongetwijfeld; het zelfstandig Indië zal weerbaar moeten wezen. Maar wie bepaalt de grens?

Moet Indië krijgen een glimp van Europeesche geestelijke beschaving, met daaronder, als in Japan, de mystiek van het Oosten? Hoe moet Indië economisch worden opgevoed? Zijn schatten steken nu reeds de oogen uit. Moet het worden gebracht tot de bekwaamheid en het vermogen den rijkdom van zijn eigen grond te exploiteeren?

* * *

Wij moeten bekennen onmachtig te zijn ze te beantwoorden. Wij stellen ze alleen maar. Maar zeer zeker zullen ze op den weg gevonden worden van latere geslachten, die hebben voort te bouwen op wat in onze dagen wordt begonnen.

De ethische richting — zoo constateert Noto Soeroto in zijn aangehaald stuk — zijn wij voorbij. Het woord is dus nu eerstens aan staatkundige en economische opvoeding voor wat het lot van Indië, tweedens aan praktische opvoeding voor wat het lot der Indiërs zal zijn.

Met spanning wacht — wie daar belang in stelt — af, welke wegen daartoe zullen worden ingeslagen.

H. A. RITTER.

[3]) Mr. N. P. van den Berg. Coen en de vrije vaart en handel in Indië. (Verslagen en Mededeelingen der K. A. van Wetenschappen).

[4]) Wij cursiveeren.

[5]) Indië in Filmbeeld. Rede van den heer G. L. Gonggrijp, gehouden bij de opening der Indische Filmvoorstellingen in de Residentiebioscoop. Koloniaal Weekblad No. 21 (26 Mei 1921).

Sagopalmen en hunne beteekenis voor de Molukken.

(Slot)

En waar men ze al niet voor gebruikt! Voor de wanden van kamers en voor zolderingen, rekken, slaap- en zitbanken (dego-dego); verder voor vlotten, kleine loopbruggen, kratten voor het verpakken van tabak en kajoepoetiholie, drijvers van vischnetten, enz. Het binnenste, sponsachtige, maar zeer taaie gedeelte wordt in gedroogden toestand gebruikt voor het vervaardigen van doozen en kleine kistjes en voor kurken; van de schil maakt men allerlei manden (Timbil, Krandjang, Rekoe, enz.), al dan niet bekleed met bladen van den Sagopalm.

Fortgens deelt nog mede, dat de Tabaroes op Halmaheira hun dooden in kisten van gaba-gaba begraven" (bldz. 22).

Hoofdstuk VII behandelt de sago als voedingsmiddel voor de Inlandsche bevolking der Molukken.

„Het meest wordt de sago genuttigd in den vorm van *papeda* en van *sago lempeng*" (bldz. 22).

Met water gekookt vormt de ruwe sago, als *sagoemanta* of *lapia-mata* bekend, een dikke lijmige brij, van een min of meer samentrekkende smaak, die met zout, limoenen en Spaansche peper gegeten wordt. Deze brij, sagoebrij of sagoepap Papéda, Papedah, volgens Riedel ook *Lapia*, is in de Molukken een zeer algemeen voedingsmiddel. Het liefst als papeda gegeten door den Ambonees, hetzij warm of koud, indien warm niet met een lepel, doch met 2 stokjes (gata-gata), al draaiende opgeschept en dan van het bord opgeslurpt, terwijl een saus van visch (koeah-ikan), gekookt met Spaansche peper (tjili) of ook wel van mosselen en andere schaaldieren, niet mag ontbreken.

„Onder sago-lempeng verstaat men de z.g. sago-„broodjes, die in speciaal daarvoor vervaardigde „vormen (forna) worden gebakken."

Deze sagobroodjes kunnen jarenlang, mits op een droge plaats bewaard, goed blijven.

„Van Oyen vermeldt zelfs het feit, dat lempengs, „die 30 jaar in zijn bezit waren, nog deugdelijk „bleken te zijn. Als bijspijzen worden bij sago-lem-„peng een of andere saus (koeah) en gedroogde „visch (w.o. vooral ikan djoeloeng) genuttigd. Ook „worden de broodjes dikwijls met koffie of thee „gebruikt (bldz. 23).

Omtrent de meest gebruikelijke gerechten, die van sago worden bereid, de tallooze versnaperingen, koeken en gebakjes, leze men bldz. 23.

Een feit is het, dat sago, hoewel het eenige, geenszins het rijkelijke hoofdvoedingsmiddel is voor de Moluksche bevolking en dit wegens zijn minimaal gehalte aan eiwitachtige stoffen, zie hoofdstuk VIII, „Samenstellingen en Voedingswaarde" (bl. 24). Onder toevoeging van de noodige plantaardige of dierlijke eiwitstoffen en vetten in den vorm van de talrijke bijgerechten, kan evenwel van de sago een voldoend krachtige voeding worden samengesteld, evenals dit immers ook het geval is met den aardappel en het brood.

De beide laatste hoofdstukken van schrijvers verhandeling betreffende den „handel in sagomeel en statistieken" (hoofdstuk IX) en „de kansen van een industrie voor de bereiding van gezuiverd sagomeel in de Molukken" (Hoofdstuk X) zijn van bijzondere beteekenis met betrekking tot het doel, dat schrijver zich voor oogen heeft gesteld, n.l. met zijn geschrift een middel aan te geven, dat zou kunnen bijdragen tot opbloei van de welvaart in de *„Groote Oost"*, de Molukken, en daartoe de mogelijkheid van het scheppen van een industrie voor de bereiding van gezuiverd sagomeel in het licht te stellen.

Schrijver vestigt de aandacht op het zonderlinge verschijnsel (bldz. 33 en v.v.) — wij mogen hier gerust van een droevig spreken — „dat Singapore, hoewel ver verwijderd van het gebied der groote sago-productie, sedert langer dan een eeuw het centrum is geweest van een bloeiende industrie en handel in sagoproducten, terwijl de Molukken van

…n overvloedigen rijkdom aan sago zoo goed als niets, althans slechts een minimaal deel, afstaan ten behoeve van de buitenlandsche markt. Het zonderlinge van dezen toestand springt nog meer in het oog, wanneer men bedenkt, dat voor het drijven van deze industrie groote sagotuinen op Malakka en in de Westelijke deelen van onzen Archipel moeten worden aangelegd en dat jaarlijks millioenen kilo's ruw sagomeel uit Riouw, Sumatra's Oostkust, de Westerafdeeling van Borneo, ja zelfs van Celebes te Singapore worden geïmporteerd [1]).

Treffender bewijs voor de achterlijkheid der Molukken op economisch gebied kan bijna niet aangevoerd worden.

Niet op Ceram, Halmaheira of Boeroe, niet in de landen dus van de overvloedige natuurlijke sagoproductie, heeft zich een sago-industrie ontwikkeld, doch in de streken, waar de Sagopalm niet inheemsch is en op groote schaal voor het verkrijgen van ruwe grondstof moet worden aangeplant. Niet Ambon, maar Singapore — ver van het natuurlijke sagogebied — is de stapel- en uitvoerplaats van een product, dat op zoo gemakkelijke wijze op de groote Molukkeneilanden gewonnen en bereid zou kunnen worden, zonder dat de voedselvoorziening ook maar eenigszins gevaar zou loopen."

Zeer zeker zou het aanbeveling verdienen, waarop schrijver ten overvloede wijst (bldz. 44), wanneer de Regeering er toe kon besluiten, een sagofabriek „*up to date*" op te richten in de reeds met voordeel werkende Gouvernementsdoesoens op het schiereiland Hoamohel op West-Ceram.

Uit de lengte of de breedte, zulk een sagofabriek moet tot stand komen, wil men op afdoende wijze de Molukkeneilanden uit hun achterlijken toestand opheffen.

Verslaggever, met het gewestelijk bestuur van Ambon belast (1910—1915), heeft dit onderwerp reeds menige malen met de hoofden besproken, w.o. met den verdienstelijken Regent van Alang (Hitoe), doch altijd stuitte men op het daarvoor benoodigde kapitaal. Waar de Regeering de exploitatie der sagodoesoens op genoemd schiereiland opnieuw heeft ter hand genomen, daar ligt het op haren weg tot de oprichting van een sagofabriek zoo spoedig mogelijk over te gaan. De tijden zijn thans daarvoor gunstig, op grond ook van de volgende conclusies van den schrijver, waarmede wij geheel accoord kunnen gaan, zie bldz. 45 en 46.

1. De natuurlijke sagorijkdom der Molukken is zoo groot, dat hij niet alleen ten volle voorziet in de behoefte aan volksvoedsel, doch ook voor een belangrijk deel aangewend kan worden voor de bereiding van gezuiverd sagomeel en paarlsago ten behoeve van de wereldmarkt, zonder dat bijplantingen noodzakelijk zijn.

2. Een belangrijk voordeel ten gunste van de ontwikkeling eener sago-industrie in deze streken is bovendien gelegen in het feit, dat het overwegend grootste deel der Molukkenbewoners het beroep van sagoklopper uitoefent en dus bekend is met het eerste stadium der bereiding, terwijl bovendien de Ambonsche bereidingswijze van het ruwe materiaal de voorkeur verdient boven de methoden, welke elders in gebruik zijn.

3. Als gevolg van deze gunstige voorwaarden zal een sago-industrie in de Molukken gevestigd, in weerwil van de nadeelen, die uit de eenigszins afgezonderde ligging der eilanden mogen voortvloeien, een grooten voorsprong hebben op het bedrijf te Singapore, waar jaarlijks millioenen kilogrammen ruw materiaal uit Nederlandsch-Indië moeten worden ingevoerd.

4. De bezwaren, die eertijds aan een loonende exploitatie van de sagobosschen der Molukken in den weg stonden, zijn door de pacificatie van de groote eilanden gedurende de laatste vijftien jaren en het verbeteren van de scheepvaartverbindingen tusschen die eilanden en Ambon geheel opgeheven.

5. De vooruitzichten van den handel in zetmeelproducten zijn in het algemeen gunstig te noemen, terwijl er bovendien aanwijzingen zijn, dat eerder op een toename dan op een daling van de amylumbehoefte der wereldmarkt kan worden gerekend.

6. Het is daarom dringend gewenscht, zoo spoedig mogelijk pogingen in het werk te stellen tot oprichting van sago-wasscherijen in de Molukken.

7. Voor de vestiging van wasscherijen komt in de eerste plaats het eiland Ceram in aanmerking.

8. In het belang van de welvaart en de economische opheffing der bevolking verdient het aanbeveling, het bedrijf te leiden in de richting van een volksindustrie.

9. Het is daarbij wenschelijk, dat de Regeering de eerste pogingen van Inlanders of Inlandsche vereenigingen tot oprichting van sago-wasscherijen op daadwerkelijke wijze steunt, door te zorgen voor deskundige leiding en voorlichting en zoo noodig door het verschaffen van financieelen steun.

Uitnemende middelen tot bevordering van de welvaart zijn ook aan de hand gedaan door de heeren Rutten en Franssen Herderschee [2]), welke de schrijver, aan het slot van zijne verhandeling, zeer ten rechte aanprijst. Hij eindigt dan met een zeker enthousiasme, die ons, met die streken bekend, weldadig aandoet.

„Een combinatie van de aangegeven middelen zal de economische opleving van één der schoonste en meest belangwekkende deelen van onze Indische gewesten op krachtige wijze bevorderen en er toe bijdragen in de landen, behoorende tot de *schitterende eilandengroep der Molukken*, een beteren staat van zaken in het leven te roepen."

De wd. archivaris van het Molukken-Instituut [3]), de heer W. Ruinen, heeft met het schrijven van zijne verhandeling verdienstelijk werk verricht.

A. R. v. O.

[1]) De gemiddelde jaarlijksche uitvoer van sagomeel en paarlsago uit Singapore bedroeg in de jaren v/m. 1913 t/m. 1918 741.888 picols sagomeel en 50.624 picols paarlsago, hieronder niet begrepen de vrij aanzienlijke uitvoer van paarlsago uit Penang, die van 1913 t/m. 1919 gemiddeld 67.804 picols per jaar bedroeg (bldz. 27).

[2]) *Dr. L. Rutten.* „Ontwikkelingsmogelijkheden van het eiland Ceram" in het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap, 2e Serie, dl. XXXVII, 1920, Afl. 1, bldz. 54 en *A. Franssen Herderschee*: „De Klappercultuur als middel ter bevordering van de welvaart der Molukken", De Ind. Gids XLII, No. 7, 1 Juli 1920, zie boven.

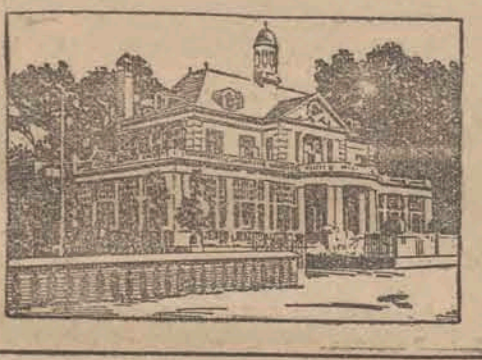
[3]) *Molukken-Instituut*, ressorteerende onder de Vereeniging Koloniaal Instituut te Amsterdam, Statuten zie Achtste Jaarverslag K. I. 1918, bldz. 42; goedgekeurd bij Kon. Besl. van 15 Augustus 1918, No. 60. Bestuur: D. H. Wallis de Vries (voorzitter), Mr. J. H. Rubenkoning (penningmeester), Dr. L. Ph. Le Cosquino de Bussy, Dr. C. W. Janssen, H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, W. K. Tehupeiory, Prof. J. C. van Eerde (secretaris).

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De nieuwe Volksraad.

De Volksraad is in zijne nieuwe samenstelling niet bepaald tot hooger peil gestegen, wat den inhoud en den vorm der beraadslagingen betreft, schrijft de heer *Vierhout* in de *Sum. Post.* In zijn antwoord op de geleverde algemeene beschouwingen zeide de algemeen Regeerings-gemachtigde, de heer Muurling, dat de „niet diepgaande verschillen breed werden uitgemeten en de grootere kloven oppervlakkig werden behandeld." Inderdaad waren de redevoeringen der nieuw-gekozen of benoemde leden slechts bij uitzondering gebouwd op een duidelijk aangegeven, scherp-omlijnd, hun geheelen kijk op de belangen en zaken des lands beheerschend politiek beginsel. We kunnen een uitzondering maken voor de rede, uitgesproken door den heer Engelenberg, den voorzitter van den Politiek-Economischen Bond. Doch ook deze toespraak beantwoordt niet — noch naar inhoud, noch naar vorm — aan de eischen, welke men stellen mag aan dengeen, die zich voor 't eerst in een parlement doet hooren als

de voornaamste woordvoerder eener partij, die den ouden Volksraad veroordeelde en in den nieuwen op het kussen is gekomen. En wat te zeggen van het feit, dat de heer Engelenberg reeds in zijn eerste rede zijn partijgenoot Van Gennep moest desavoueeren wegens diens taktlooze, van Westersche verwatenheid doortrokken maidenspeech, van welke de heer Muurling namens de Regeering terecht zeide dat zij, uit rassenhaat voortkomend, slechts rassenhaat kon wekken en zoodoende het wantrouwen onder de Inlandsche bevolking sterkte?

De heer Van Gennep heeft, in tweeden termijn sprekend, moeten erkennen dat hij bij zijn eerste optreden den voegzamen takt te eenenmale uit 't oog had verloren. De algemeene beraadslagingen zijn ditmaal vrijwel verloopen in een onderling gevit, zoodat te vreezen staat dat de partij-politiek, die in den ouden Volksraad nauwelijks een enkele maal om den hoek kwam gluren, in den nieuwen hoogtij zal gaan vieren.

't Kan beteren, maar de algemeene beschouwingen hebben voorloopig een ongunstigen indruk achtergelaten en het prestige van den Volksraad naarbuiten voorshands niet verhoogd.

Opmerkelijk is wat de heer Muurling namens de Regeering zeide omtrent de Inlandsche beweging. Men herinnert zich hoe wij de Garoetsche processen hebben gekenmerkt als een door het gevoerd Regeeringsbeleid veroorzaakt zelf-zuiveringsproces der S. I. De vorige Indische Regeering deelde onze opvatting. En ook thans, na **het optreden van mr.** Fock als gouverneur-generaal, hooren wij den heer Muurling zeggen: „Het Inlandsche vereenigingsleven heeft getoond een zelf-zuiverend vermogen te bezitten, waarbij de justitie en de Regeering nu en dan moeten helpen; doch de zuivering voltrekt zich ook van-binnen-uit, 't geen hoop geeft voor de toekomst."

Mogen wij daaruit opmaken dat mr. Fock ook op dit gebied de inzichten van zijn voorganger deelt?

De *Loc.* zegt o.m. in haar Interruptie *„Politiek in blik"* over de eerste begrootingsvergadering van den nieuwen Volksraad (overgenomen door de *Java-Bode*): Maar welk wezenlijk verschil was er dan eigenlijk tusschen de verwerpelijke politiekerij op het Binnenhof en dit benepen gedoe in het Hertogspark?

Daar is, mijne heeren, de begrooting van Indië aan de orde en ge hebt daarover uwe algemeene beschouwingen te houden; beschouwingen, gegrond op hetgeen gij als Indië's behoeften en nooden leerdet kennen, op hetgeen Indië u te ervaren en te leeren gaf. Men verwacht van u, die de eer hebt leden van den Indischen Volksraad te mogen zijn, dat het verblijf in andere hemelstreken, met wijder horizonnen en ruimer verhoudingen, met nieuwe, groote mogelijkheden, uw blik heeft verbreed. En gij wilt nu weer allerlei duf tusschendijksch geharrewar hier gaan voortzetten. In Indië, waar juist zou moeten worden gezocht naar practische accoorden tusschen wie er theoretisch zijn verdeeld, omdat er door de nog weinige gereede handen in dit groote land zoo machtig veel werk valt te doen.

Wij raden u, spaart ons verder uw verduurzaamde, opgebottelde, ingetinde stads- en dorpspolitiek en zoekt vereenigingspunten, ten einde wat goeds en nuttigs tot stand te brengen — niet enkel ten bate van uw partij, maar van het land, dat op u rekent.

Goedkoope hoon.

De *Loc.* interrumpeert: Te Bandoeng is het 4e congres van Jong-Java gehouden.

De *Pr.-Bode* heeft er een lang verslag van geplaatst en aan het slot daarvan geschreven:

„Met veel genoegen constateerden we bij het verlaten van de zaal, dat men ons niet had opgegeten — en dankbaar gestemd keerden we in de frissche Bandoengsche lucht naar huis terug. Doch is het wonder, dat we den geheelen nacht geplaagd werden door de angstige gedachte, dat we op een vulkaan leven?"

De *Nieuwe Soer. Ct.* neemt dit over en voegt er aan toe:

„Dat moge hij wèl zeggen! Ze zijn niet mak, deze Javaansche jonchelinchen, die alle moeite zich geven zich als barre Nationalisten voor te doen. Niets prikkelt hen meer, dan wanneer men tegen hen zegt: ga liever voetballen! Bij hen is 't: het Vaderland of n i e t s. Gelukkig land, dat een dergelijke spes patriae — zoo kinderlijk en toch zoo ernstig! — bezit."

Ziedaar goedkoopen hoon. Dat jongelieden in de jaren van *Sturm und Drang* zich aan geestelijke beeldenstormerij te buiten gaan, is noch ergerlijk noch verontrustend. Wie tot rijper oordeel is gekomen, weet wel wat hij ervan te denken heeft en herinnert zich zijn eigen jeugd. Hoe gemakkelijk loste hij wereldproblemen op en hoe fel vonniste zijn woorden al wat zijn jong ideaal weerstond. En vooral, hoe waarachtig meende hij dat hij het meende. O n s jeugdige wereldhervormingsstreven bleef echter binnen de wanden onzer clubs en vereenigingen besloten. Het drong niet verder door dan tot de vensteren aan de overzij. En de pers wist niet eens ons bestaan. En nu is het minder de fout der Javaansche jongelingschap, dat zij even onbesuisd en ongenadig als de jongelingschap van andere rassen omspringt met allerlei geestelijke en zedelijke waarden. Maar het is de fout van de openbare meening, dat zij zich te zeer gelegen laat liggen aan hetgeen in studentikoze onrijpheid wordt beweerd. Men moet het jongelieden van dien ontvankelijken leeftijd niet euvel duiden, dat hun de borst zwelt wanneer ze hun besliste volzinnen in allen ernst zien opgeteekend om straks in echte drukletters te verschijnen in de krant. Men steke de hand in eigen boezem en vrage zich af hoe men zich gevoeld zou hebben, indien men destijds zelf zooiets had beleefd. De noodige soberheid en terughouding in de berichtgeving van dergelijke congressen verdient daarom aanbeveling in het belang van wie ze organiseeren. Ze zullen er ons, publicisten, later dankbaar voor zijn.

Men verwarre echter niet de jeugdige gemoederen nog meer door hun drieste ideeën te beantwoorden met hoon. Men late hen disputeeren en debatteeren, zooals het ons werd vergund. Maar zette het niet in de krant.

Meerdere bekendheid omtrent Indië.

Aneta sein uit Den Haag aan de *Java-Bode*: De heer Berretty wist op de conferentie ten *Aneta*-kantore te Den Haag den heeren Boissevain en Nijgh te overtuigen van de noodzakelijkheid voor de leidende Hollandsche Pers, in het belang van Indië, meerdere bekendheid in Nederland te geven van de Indische politieke en sociale gebeurtenissen. Het *Handelsblad* en de *Nieuwe Rotterdammer* ontvangen nu naast den gewonen dienst een uitgebreiden telegraphischen specialen politieken nieuwsdienst uit Indië.

Boekhouding voor belastingplichtigen.

Aneta verneemt o.m., dat bij den dienst der Belastingen in Indië voorstellen in bewerking zijn om, behoudens de noodige vrijstellingen, aan hen, die belastingplichtig zijn ingevolge de ordonnantie op de inkomstenbelasting, de verplichting op te leggen om boek te houden van hun vermogen en (of) hunne inkomsten (uitgezonderd vaste tractementen enz.), welke voor een aanslag in genoemde belasting in aanmerking komen. De boekhouding zal als regel moeten worden gevoerd in het Nederlandsch, Maleisch, Fransch, Duitsch of Engelsch.

Het komt de *Sum. Post* voor, dat deze nieuwe fiscale maatregel, die overigens weder heel wat werk aan den winkel brengt en op vele belemmeringen zal stuiten, heenwijst in de richting van een toekomstige Indische vermogensbelasting.

De Nationale Filmfabriek.

De heer Robbers kwam naar Indië met het doel daar een particuliere filmindustrie te stichten, waarvoor hij de samenwerking van particulieren en Regeering verzocht; de Regeering zou dan haar eigen plan tot oprichting van een Regeerings-filmfabriek laten vallen.

Na zijn zending volbracht te hebben, vertelde de heer R. op zijn doorreis naar Holland, aan de *Deli Crt.* o.a., dat zijn reis in alle opzichten geslaagd

...as. De operateurs zijn, na de Oostkust van Sumatra afgewerkt te hebben, reeds druk bezig met het doen van opnamen op allerlei gebied op Java, terwijl mede is aangesteld de heer Flint, die in den Archipel reeds tal van bijzonderheden op ethnologisch gebied heeft gefilmd en die o.a. de reizen van den vorigen landvoogd meemaakte en op de film vastlegde.

Het denkbeeld van een Regeeringsfilmfabriek schijnt losgelaten en de heer R. heeft zelfs een groote kist met reeds opgenomen Regeeringsfilmnegatieven meegenomen naar Holland, om daar positieven te laten maken en ze, al naar het onderwerp, een bestemming te geven als schoolfilm, handelsfilm of voor andere doeleinden.

Daarbij moeten schitterende opnamen zijn van doodenfeesten in Celebes en lijkverbrandingen op Bali, complete filmen van groote ethnografische waarde, die er veel toe kunnen bijdragen om Indië in het buitenland bekend te maken en die, met name in Amerika, veel gevraagd worden. Zoo werden ook van het tweede „Java-Congres" (in Juni te Bandoeng georganiseerd door het „Java-Instituut" en speciaal gewijd aan de Javaansche muziek en het geschiedenisonderwijs op Java) filmen van historische beteekenis opgenomen, zooals waarschijnlijk nog nooit zijn vertoond.

Reeds is optie verkregen op een terrein te Bandoeng, waar een filmfabriek gebouwd zal worden, terwijl de heer Robbers na uitwerking der plannen in Nederland, over enkele maanden in Indië terugkeert.

Ingezonden Stukken.

Aan het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West".

Mijne Heeren,

Het antwoord van den heer Sollewijn Gelpke op ons schrijven van 5 Augustus j.l. geeft onze Vereeniging wederom aanleiding (naar we hopen over deze aangelegenheid voor het laatst) *) de gastvrijheid van Uw blad in te roepen voor plaatsing van het onderstaande.

Onze bezwaren waren, dat in Uwe uitgave: „De Bestuursambtenaar in Nederlandsch-Indië" het wordt voorgesteld, als waren de tractementen van bestuursambtenaren en van andere academisch opgeleide ambtenaren nagenoeg gelijk. Dat dit niet juist is, blijkt uit ons overzicht in het Meinummer van het Koloniaal Tijdschrift, waarvan wij de gemiddelden in ons eerste schrijven aan U overnamen. De heer S. G. heeft zich toen geroepen gevoeld onze cijfers te weerleggen en getracht dit te doen door een studietijdverschil in rekening te brengen. In ons schrijven van 5 Augustus hebben wij den heer S. G. in zijne redeneering gevolgd, *uitsluitend* om aan te toonen, dat wij ook *dan* nog belangrijk in het nadeel zijn.

Deze op verschil in studietijd gegronde berekening heeft echter noch bij den samensteller van het door ons gewraakte werkje, noch bij ons voorgezeten en kon dit ook moeilijk, daar het Gouvernement zelf in het geheel niet de door den heer S. G. opgezette berekening toepast. Ware dit het geval, dan zou een doctor in de medicijnen met zijn 8-jarige academische studie het hoogste aanvangstractement moeten hebben, een ingenieur zou de middenmoot moeten vormen en een meester in de rechten zou achter deze twee aankomen. De werkelijkheid komt echter niet hiermede overeen.

In den Volksraad is van de regeeringstafel zoo juist gezegd, dat op het gebied der salarieering in Indië een ware chaos heerscht. In de oorlogsjaren zijn de salarissen van die groepen van ambtenaren, die zich het krachtigst weerden, belangrijk verbeterd, terwijl aan de corpsen, die zwegen niet werd gedacht. Om in dien chaos een afdoende verbetering te brengen, kwam de Indische Regeering met haar nivelleeringsvoorstellen, waarbij aan den B.B.-ambtenaar een zoodanig tractement in uitzicht werd gesteld, dat hij niet langer bij gelijkwaardige ambtenaren achter zou staan. Waar de Indische Regeering terecht van meening is, dat naast den studietijd ook nog verschillende andere factoren van invloed behooren te zijn op de vaststelling der salarissen, daar verwondert het ons, dat de oud-B.B.-man, de heer S. G., in deze *plus royaliste que le roi* is.

Welke deze factoren zijn, de heer S. G. leze er de nivelleeringsvoorstellen met de daarbij behoorende Memorie van Toelichting eens op na. Ook in onze aan de Regeering gerichte requesten zijn die te vinden, terwijl op onze vergaderingen herhaaldelijk uitvoerig de vergelijking met andere takken van dienst is besproken. Ware de heer S. G. lid onzer vereeniging, had had hij kunnen vernemen tot welke inconsequenties een salarisregeling, uitsluitend rekening houdende met den studietijd, zou leiden.

Zooals de toestand echter op het oogenblik nog is, komt de B.B.-ambtenaar met zijn salaris verre achter bij alle andere categorieën van academisch opgeleide ambtenaren, zelfs al past men de spitsvondige berekening van den heer S. G. toe. Hormat, mooie huizen, aanzien der betrekking e.d. zijn factoren, waarop niemand borgt en die evenmin later een invloed ten goede hebben op het pensioen. De door ons genoemde factoren echter kosten den B.B.-ambtenaar tijd, geld en soms zelfs het veege lijf.

Het zij ons vergund tot slot nog eenige vragen te stellen. In antwoord op ons schrijven van 24 Mei werd ons door Uw Hoofdbestuur bericht, dat het door ons aangevallen werkje een uitgave was van het Departement van Koloniën, waarom ons schrijven eerst onder de aandacht van de Regeering behoorde te worden gebracht. In stede van een antwoord van de Regeering kregen wij in Uw orgaan tot 2 maal toe eene weerlegging van den heer S. G. Mogen we in verband hiermede de vraag stellen, in welke kwaliteit de heer S. G. onze bezwaren meent te moeten weerleggen? Acht hij zich als oud-resident verplicht zijn oud-collega's de les te lezen of spreekt de heer S. G., ambtenaar bij het Inlichtingsbureau van het Departement van Koloniën en als zoodanig belast met de werving van personeel, namens den Minister van Koloniën?

Waarom vergelijkt de heer S. G. onze tegenwoordige salarissen niet met die der bureau-ambtenaren, welke van geheel dezelfde opleiding als wij zijn, en waarom niet met die der leeraren M. O., waarvan velen ook een niet langeren studietijd dan drie jaren hebben?

In zijn tweede stuk (alinea volgend op de staat) stelt de heer S. G. het voor, alsof wij met de cijfers goochelen, teneinde ons betoog kracht bij te zetten. De cijfers, aangehaald in ons eerste stuk, zijn getrokken uit de nivelleerings-voorstellen, zoo goed als de cijfers in ons tweede stuk. Dat andere gemiddelden werden verkregen, is uitsluitend een gevolg van de omstandigheid, dat wij, om den heer S. G. in zijn betoog te kunnen volgen, nu de studietijdverschillen in aanmerking moesten nemen, terwijl wij in ons overzicht in het Koloniaal Tijdschrift het bereiken van den rang van hoofdingenieur buiten beschouwing lieten. Ons dunkt, dat dit voor elk nauwkeurig lezer duidelijk geweest zal zijn.

Mocht er al van misleiding sprake zijn, dan zal elk onbevooroordeeld lezer wel erkennen, dat die zeker niet in *ons* betoog te vinden is.

Hoogachtend,
DE VEREENIGING VAN AMBTENAREN B.B.

*) Dit hopen ook wij, daar 't niet wel aan te nemen is, dat een der schrijvers den ander in een tegenovergestelde overtuiging brengen zal. Red. Comm.

UIT DE INDISCHE PERS.

Berichten uit de Hedjah (Arabië).

De medewerker van de „Neratja" deelt in de „Sinar Sumatra" van 18 April 1921 mede, dat op 23 en 26 Februari en 5 Maart 1921 ter reede van Djeddah ankerden de stoomschepen „Bellerophon" van Singapore, „Pak Ling" van Java en het stoomschip „Kambangan", respectievelijk met 277, 562 en 1800 candidaat-hadji's aan boord.

Die van eerstgemeld schip waren meestal afkomstig van Soerabaya, de anderen kwamen uit de verschillende residenties van Java.

Toen zij in de stad waren aangekomen, haastten de geldwisselaars zich om in het bezit te komen van Nederlandsch-Indisch munt- en bankpapier, dat, sedert de uitvoer van goud uit Arabië naar Bombay en Egypte door de Arabische Regeering werd verboden, zeer in waarde is gestegen.

Dat papier wordt tegen Engelsch goudgeld ingewisseld.

De bedevaartgangers, die van dezen toestand op de hoogte zijn, kunnen dus, als zij eene goede hoeveelheid bankpapier en muntbiljetten mede nemen, daarmede hun voordeel doen.

De Arabische Regeering heeft het noodig geoordeeld te Djeddah invoerrechten te heffen van tabak en sigaretten, zoodat die artikelen daar thans zeer duur zijn geworden.

Een der met de „Pak Ling" aangekomen reizigers, afkomstig van Garoet (Java) had voor eigen gebruik eenige tabak mede genomen, waarvoor hij 5 Engelsche dinars invoerrecht moest betalen.

Hij weigerde die som te voldoen en stelde de aan-

wezige tabak ter beschikking van de douane-autoriteit, doch niets hielp.

De verlangde som moest worden betaald, terwijl uit vrees geen bezwaren werden ingediend bij den Nederlandschen consul.

Het is derhalve zaak voor de bedevaartgangers, zegt de schrijver, dat de Indische adspirant-hadji's zoo weinig mogelijk tabak mede nemen op hunne reis en als zij grieven hebben zich tot den Nederlandschen consul te wenden.

Als zij daartegen opzien, dan zijn de plaatselijke agenten van de stoomvaartmaatschappijen dikwijls ook nog wel goede raadgevers en helpers, tot wie men zich kan richten, terwijl de Nederlandsche geneesheer, die aan het consulaat verbonden is, eenigen invloed ten goede kan uitoefenen.

Den 25en Februari 1921 kwam te Djeddah uit Europa aan Prins Habib Lotfallan, de gezant van het nieuwe Arabische koninkrijk bij de Westersche mogendheden.

Hij is een afstammeling van Syrische Arabieren, die christenen zijn geworden.

Hij werd op den dag na aankomst door den Vorst, die per auto van Mekka was aangekomen, ontvangen.

In het Gemeenteraadsgebouw werd een officieele maaltijd gehouden, welke werd opgeluisterd door militaire muziek en door de tegenwoordigheid van tal van ambtenaren, waaronder ook van vreemde nationaliteit en vele kooplieden.

Berichten uit Buitenzorg.

S. schrijft uit Buitenzorg aan de redactie van de „Sinar Sumatra" in het nummer van 16 April 1921, dat, hoewel de uitgestrektheid der plaats in geen vergelijk kan komen met die van de groote steden, zij toch in vele opzichten in het voordeel is, in vergelijking met andere plaatsen in Ned.-Indië.

Zoo heeft de Inlandsche en Chineesche gemeente ter plaatse, die verzot is op tooneelvertooningen, steeds gelegenheid operavoorstellingen bij te wonen, welke door verschillende rondreizende troepen worden gegeven.

Eerst had men het „Poesie Ensemble", daarna de opera „Soei An Lian" en vervolgens de „Djaja Noeli" van Penang.

De beide eerstgenoemde gezelschappen hebben geldelijk zeer goede zaken gemaakt en vooral het eerste, omdat de leider beschikte over een actrice, die, hoewel nu niet zoo bijzonder schoon van uiterlijk, in hooge mate het publiek wist te boeien en niet in het minst het militaire element van Buitenzorg onder hare bekoring wist te brengen.

Het Djaja Noeli gezelschap van Penang trof het minder goed.

Het was lang niet zoo gewild als het Poesie-Ensemble, geraakte insolvent en was ten slotte verplicht de voorstellingen te staken.

Den 15en April 1921 arriveerde te Buitenzorg een Malakkatroep, die van Bandoeng kwam en volgens den schrijver over zeer goede tooneelkrachten beschikte.

De voorstellingen werden gegeven op de aloen-aloen van Pasar-Anjar, in eene ronde tent, welke veel op een circustent gelijkt.

De artisten zouden niet onderdoen voor die van het Poesie Ensemble.

Verder is er in aantocht een operagezelschap, dat nu nog voorstellingen geeft in het Uniepark te Meester Cornelis.

Te Buitenzorg zal de speeltent worden opgericht op het terrein van Soei An Lian vóór het hotel Pasar-Baroe.

Men spitst zich te Buitenzorg op de komende genoegens, die zeer waarschijnlijk geldelijk ook wel voordeelig zullen zijn voor de Gemeentekas, want de Gemeente heft, zooals bekend is, een surplus van 2 pCt. op de verkochte toegangsbewijzen.

Verder bericht de schrijver, dat binnen korten tijd Buitenzorg, door medewerking van den heer Tan Tiong Djin van Soekaboemi een park rijker zal zijn, hetwelk gelegen is bovenstrooms van de pasar Bogor en niet ver van de kampong Soekasari.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Het militairisme in China.

Werd in verschillende nummers van het „Koloniaal Weekblad" herhaaldelijk gewezen op de uitbreiding van den militairen invloed op den algemeenen gang van zaken in het Japansche keizerrijk, thans komt de correspondent van de „Morning Post" te Tientsin de aandacht vragen voor het gevaar dat de republiek China dreigt, nu ook in dat land het militairisme in omvang toeneemt en de economische ontwikkeling in modernen zin belemmert.

Toen in het jaar 1911, het laatste jaar van de Keizerlijke Regeering, deze plaats moest maken voor den Republikeinschen Regeeringsvorm, bedroegen de kosten van het Chineesche leger ongeveer ¼ gedeelte van de geheele begrooting, terwijl die kosten in het achtste jaar van de republiek tot de helft van de centrale begrooting toenamen.

En dan waren daarin nog niet opgenomen de voorschotten, welke toch in het belang van het leger ter beschikking waren gesteld van de militaire gouverneurs in de provinciën, die daarvoor uitgebreid oorlogsmateriaal inkochten.

De tegenwoordige sterkte van het staande leger in China wordt niet te hoog geschat, als men haar op 1½ millioen man stelt.

Dat is een respectabel cijfer, hetwelk veel te hoog is, naar het oordeel van de Centrale Regeering te Peking, die dan ook niet in gebreke bleef de militaire autoriteiten te wijzen op haar streven om de bestaande legerorganisatie in te krimpen en de uitgaven meer in evenwicht te brengen met de inkomsten des lands.

Doch die politieke gedragslijn kon de instemming niet verwerven van de militaire gouverneurs, die hunne troepensterkte bleven verhoogen, de rekening ter vereffening der kosten naar Peking inzonden, vergezeld van de bedreiging, dat, als die rekeningen niet werden van waarde verklaard, zij niet voor de gevolgen daarvan konden instaan.

De moeilijkheden voor de Centrale Regeering werden nog vermeerderd, sedert de soldijen der manschappen gedurende verscheidene maanden niet waren uitbetaald en over geen voldoend aantal ambtenaren werd beschikt dat in staat was te organiseeren en de inkrimping van het leger door te voeren.

Zooals de toestand in China thans is, gebruikt men het leger voor de handhaving van rust en orde in eigen land, terwijl het opvalt, dat in al de districten, waar groote troepenmachten gelegerd zijn, juist het aantal rooverijen en brandstichtingen toenemend is.

Ten einde dien gebrekkigen toestand zooveel mogelijk te bezweren en de Regeering te hulp te komen, brengt de handel de noodige gelden bijeen en betaalt daarmede de soldijen der soldaten.

Volgens het oordeel van den correspondent, geeft de muiterij onder de soldaten vele beslommeringen aan de Centrale Regeering te Peking, want niet alleen dat hare geldtransporten herhaaldelijk bloot staan aan overvallen, die van nog ernstiger karakter zijn dan die, welke tijdens den Boxer-opstand in het jaar 1900 plaats vonden, doch deze soldaten dwingen met hunne wapens de landbouwende bevolking om, tegen het Regeeringsverbod in, papaver te planten voor de bereiding van opium.

Andere berichten uit China.

In de „Sin Po" wordt door M. geschreven, dat het in China toegepaste „boycotsysteem" tegenover Japan voor eerstgenoemd land gunstig heeft gewerkt en de industrie in het algemeen ten goede is gekomen.

Stroohoeden, handdoeken, hemden, zeep en lucifers worden thans in China zelf vervaardigd, terwijl de Japansche waren zooveel in het vermogen is worden geweerd.

Zoo waren o.a. vroeger de Japansche sigaretten zeer in trek, doch zijn thans vervangen door sigaretten van de America Tobacco Cy., terwijl de vroegere Japansche lucifers hebben moeten plaats ma-

...n voor die uit China zelf, Zweden en Zwitserland.

Vele katoenspinnerijen, zeep-, potlood-, glas- en schoenfabrieken, voorts ijzergieterijen, scheepswerven, wapen-, kruit- en meelfabrieken zijn in de laatste 20 jaren in China tot stand gekomen, terwijl de handelaren in die artikelen zich wisten te vereenigen en te organiseeren en steun verleenden aan hen, die hulp noodig hadden.

Ook hielden die handelsvereenigingen contrôle op de hoedanigheid van de goederen en waakten zij tegen het in den handel brengen van valsche merken.

Het bankbedrijf in China heeft, evenals elders, een grooten omvang aangenomen.

De banken geven hun eigen papiergeld uit en de dividenden, welke zij uitkeeren, behooren tot de hoogste.

In de pakhuizen, die langs de North Soochou en North Tibetwegen te Shanghai staan, is een groote brand uitgebroken, waarin tal van voor den uitvoer bestemde artikelen waren opgeschuurd, ter waarde van ongeveer 20 millioen gulden.

Een 45-tal assurantie-maatschappijen zijn in de schade betrokken.

De verbrande goederen zijn in hoofdzaak zijden stoffen en rijst.

Meer dan 24 uren heeft de brand geduurd, die een van de grootste is, welke ooit Shanghai heeft getroffen.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniale Studiën.

De Juni-afl. bevat de volgende bijdragen. Het verbruik der voornaamste voedingsmiddelen op Java en Madoera, door Ir. M. P. A. Scheltema. — Enkele aanteekeningen naar aanleiding van Mr. Nolst Trenité's Inleiding tot de agrarische wetgeving van het rechtstreeks bestuurd gebied in N.-I., door A. L. Samson. — Arbeidspolitiek en arbeidsbemiddeling voor Indië, door J. J. Viehoff. — Rassenwaan, door D. M. G. Koch. — Duitschland en de problemen van den Stillen Oceaan, door Dr. J. Strung. — Landbouwonderwijs op de Inlandsche lagere scholen, door F. B. Sanders. — In de rubriek Gedachtenwisseling wordt behandeld: Gedachtenwisseling over het voorstel der arbeidscommissie inzake wettelijke vaststellingen van minimumloonen. — Het voorstel der Arbeidscommissie tot vaststelling van een minimumloon voor werknemers. — Overheidsbemoeienis met de bij de klappercultuur der Inlandsche bevolking betrokken belangen. — Minimumloonen voor Indië. — Het Zendingsonderwijs van het Ned. Zendelinggenootschap onder de Karo-Bataks.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. 1921, No. 7. Kort overzicht van het Verslag van de Defensie-Commissie (bijdrage van het Departement van Oorlog). — De verpleging van het Duitsche leger, meer in het bijzonder die in de eerste oorlogsjaren (slot), door A. M. W. van Renesse. — De wetenschappelijke expeditie naar Nieuw-Guinea, door D. — Ontwerp reorganisatie van het Ned. Ind. Leger, door F. J. P. Sachse. — De aan- en afvoer bij het veldleger, door J. M. Baretta (slot).

Handleiding voor de manggateelt.

Als uitgave van de Commissie voor de Volkslectuur is verschenen een korte, geïllustreerde handleiding voor de manggateelt in Ned.-Indië.

De manggaboom, waarvan de vruchten worden gegeten, wordt door de Javaansche bevolking niet voldoende verzorgd. Wel treft men op de erven van Prijaji's, van Europeanen, Chineezen en andere vreemde Oosterlingen dikwijls mooie manggaboomen aan, maar op de erven van den kleinen man worden de boomen slecht verzorgd en zelden vindt men er een mooien boom die vruchten draagt. De schr. tracht nu door goede raadgevingen omtrent aanplant, ziektebestrijding enz. hierin verbetering te brengen; ook geeft hij aanwijzingen op welke wijze de vrucht geöogst en verpakt moet worden voor verzending.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 21. Huwelijksgebruiken in Indië (vervolg), door N. — Met de Jan Pieterszoon Coen naar Indië; van onzen Directeur H. F. Wagenaar Reisiger. — Het tekort aan personeel in Indië, door A. le Clercq. — De verrassing (Indische schets) door Marie van Kampen. — Curaçao. — Levensgeschiedenis van een Inlandsch ambtenaar (vervolg).

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Deel 62, afl. 3. Enkele epidemiologische waarnemingen over pest, door P. C. Flu. — Onderzoekingen over den levensduur van choleravibrionen en typhusbacteriën in septic tanks te Batavia. — Onderzoekingen over de zelfreiniging van in groote reservoirs onder toetreding van het volle zonlicht bewaard water, door P. C. Flu. — Onderzoekingen over den levensduur van choleravibrionen en typhusbacteriën in zeewater, door P. C. Flu. — Beschouwingen naar aanleiding van een onderzoek over de verbreiding van Filaria bancrofti onder de Inlandsche bevolking van Weltevreden, door P. C. Flu. — Mededeeling omtrent eenige proeven tot het ontratten van goederenloodsen door middel van zwaveldioxyde in zwakke concentratie, door J. van Slooten.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Juli 1921. Het optreden van witte vlekken op crêpe, door ir. H. N. Blommendaal. — Over de functie van de melksapvaten van Hevea Brasiliensis als waterreservoir, door Dr. W. Bobilioff. — Het planten van marcotten, door Dr. P. Areus. — Over de kurklaag van Heveaschors, door J. Gandrup.

Locale Belangen.

Mededeeling No. 42 (Bijlage van afl. 21 van Locale Belangen), bevat de besprekingen der bijeenkomsten op 23 en 24 Mei 1920 van het tiende Decentralisatie congres. Onderwerpen: „Indische stedenbouw", praeadviseur ir. Th. Karsten en „De voedselvoorziening en de taak der Locale raden", praeadviseur S. A. Reitsma.

De Mijningenieur.

Voornaamste inhoud van jaarg. 2, No. 1—4. De reorganisatie van het Mijnwezen, door ir. W. J. Twiss. — Verslag over en onderzoek van eenige houtsoorten die op Banka gebruikt worden voor houtskoolbereiding, door B. Lindley (No. 1). — Bauxiet en hare toepassingen, door ir. E. A. Douglas (No. 2, met slot in No. 3). — Reorganisatie van het Mijnwezen, door ir. W. A. J. Aernout. — Het Mijnbouwdepartement, door ir. D. J. L. Coninck Westenberg (No. 3). — Een zinkerts voorkomen in Zuid-Madioen, door ir. W. J. Twiss. — De Hydrologische dienst en de tot standkoming van drinkwatervoorzieningen, door ir. C. A. E. v. Leeuwen.

Illustrierte Zeitung.

Het mooi geillustreerde „Holland-Nummer" van 25 dezer bevat ook een artikel, met aardige kiekjes, over Ned.-Indië. De schr., Max Blokzijl, te Berlijn, is blijkbaar zeer goed op de hoogte van de huidige Indische toestanden.

Indische krijgskundige Vereeniging.

De 6e jaargang van het wetenschappelijk jaarbericht (over 1920) der Indische krijgskundige Vereeniging is verschenen. Het bevat de volgende onderwerpen: Legervorming en legerorganisatie, door H. G. van Kersen. — De Infanterie, door S. H. Schutstal van Woudenberg. — Mitrailleurs en geweermitrailleurs, door J. Leijds. — De motor-artillerie (mobiele vesting-artillerie), door A. C. Hofstee. — Bereden artillerie, door C. E. Visser. — De kust- en stelling-artillerie, door G. W. R. Rutten. — De cavalerie, het remontewezen en de postduivendienst, door P. A. W. Elbers. — De zeemacht, door W. H. C. Hoog. — De militaire administratie, door W. F. C. Rödlich. — Legerverpleging, door F. de Bakker. — De geneeskundige dienst, door M. F. Drognat Doeve. — De militair diergeneeskundige dienst, door J. van Dulm. — De topographische dienst, door J. M. van Gils. — Spoorwegen, door J. A. van Helsdingen. — De vliegdienst, door O. van Houten. — De genietroepen, door P. J. Graaff. — Veldversterkingskunst, door J. W. Plate. — De verbonden wapens, door J. van der Weyden. — Het etappen- en verkeerswezen, door C. M. J. Tismeer. — Krijgsverrichtingen, door C. F. A. Moorrees.

De Java-Post.

In het Nr. van 22 Juli schrijft Pastoor Vertenten het volgende uit Merauke.

Mbaamb. Dat klinkt heel wat mooier dan ons woord „luis", maar 't beteekent hetzelfde.

Nu is dit het verschil dat men veel beter kan schrijven over het eerste dan over het laatste, wat we dan ook zullen doen.

't Is wel goed den primitief van alle kanten te beschouwen, dat zal ons o.m. dankbaarder doen waardeeren netheid en properheid, een van de vele goede dingen der beschaving.

Een kaja-kaja heeft veel last van Mbaamb en daarom moet hij voortdurend ge-mbaamb worden; als dit niet in tijds gebeurt, kan het meer dan erg worden.

Zoo herinner ik mij een doodzieken man van Sangasee. Hij lag in het zand en ik meende in een mierennest, want zijn baard krioelde van heel kleine diertjes. 't Waren Mbaamb.

Als iemand geholpen wil zijn vraagt hij de hulp van een vriend, maar meest van vrouw, moeder of kind. Hij legt zich plat op zijn buik en de andere begint zeer ernstig de jacht.

Een stuk brandend hout is daarbij onmisbaar, wij zullen aanstonds zien waarom.

„Toean" zei me laatst een Mbaamb-vanger van Borem „de Mbaamb zijn juist als de kangeroes".

De kangoeroes namelijk verbergen zich overdag in bosch en struiken. 's Nachts gaan zij grazen in de vlakte.

Zoo doen ook de Mbaamb. Overdag ziet men ze niet, dan kruipen zij weg, soms heel ver in de haarvlechtjes en lange haarverlengsels, dat is haar Hav-a-hav (= struikgewas) en daar leggen ze eitjes. Door vuur alleen zijn zij daaruit te verdrijven, als dat er te dicht bij komt, krijgen zij het te benauwd en komen te voorschijn. 's Nachts wandelen zij naar de vlakte (het hoofd) bijten het fijne haar door en zuigen bloed.

't Is voor een kaja-kaja een groote verlichting goed ge-Mbaamb te worden.

De vangst wordt afgeleverd aan den wettigen eigenaar, die ze met kennersblik beschouwt, ze daarna tusschen de tanden knapt en opeet, want: Kabeer-ka, 't zijn vette diertjes en al wat vet is, is goed eten!

Meermalen heb ik gezien, hoe ze wild — dat nog te klein scheen — terug lieten zetten! dat is wel het non plus ultra van dierenbescherming!

Mbaamb zijn ook niet bestand tegen klapperolie en dat is één van de redenen waarom een kaja-kaja zich zóó rijkelijk den haartooi met Owja (klapperolie) inwrijft; bij feestelijke gelegenheden druipt den haartooi daarvan! Owja verdrijft de Mbaamb en meermalen verdrinken zij er in. Sic!

De lui van den modelkampong, die geregeld het haar kort houden en zich dikwijls mandiën, hebben weinig last van Mbaamb. Een der goede gevolgen der beschaving, dat ze weten te waardeeren.

* * *

De stichting van Batavia (4 Maart 1621), door A. Margadant. (Kroniek, VII, bl. 51).

„Intieme" tafereelen uit de geschiedenis der eerste Hollanders in Indië (met ill), door Glanor. (Reflector, 16 Juli 1921).

Een belastingkwestie, door J. M. Schaffer (Locale Belangen, 1 Juli 1921).

Verslag van het Ned. Indisch Landbouw Syndicaat over het twaalfde jaar 1920. (Soerabaia, 1921).

Over de looistof van Hevea Brasiliensis, door Dr. W. H. Arisz en Dr. J. Schweizer. (Mededeelingen Besoekisch Proefstation. Rubberserie. No. 7).

Naar den Slamattop (slot), door J. F. — De onderscheiden taak van zending en politiek. (De Banier, 15 Juli 1921).

Bamboe, door Sn. — Graaf van Limburg Stirum, door Noto Soeroto. (Indologenblad, Aug. 1921).

Het onderwijs in den Volksraad, door E. B. — Missie en Koloniale staatkunde, door L. J. M. Feber. (De Java Post, 22 Juli 1921).

Verslag van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Johannesburg betreffende den handel tusschen Ned.-Indië en Zuid-Afrika. (Korte Berichten, 14 Juli 1921).

De geneeskundige dienst bij de Ned. Oost-Indische Compagnie, door Dr. J. J. Haver Droeze. (Bijdrage tot de geschiedenis der Geneeskunde. Jaarg. I, No. 5).

De wereldpositie van thee in 1921. — Rubber, door M. J. Koch. (In- en Uitvoer, 24 Aug. 1921).

The crisis in the Netherlands Indies and its effect on the principal colonial products. — The Sumatra tabacco concerns. (Holland's Import and Export Trader, 22 Aug. 1921).

Departement van den Landbouw in Suriname. Verslag over het jaar 1920. (Paramaribo, J. H. Oliviera).

Les éléments de l'histoire coloniale, par G. Hardy (Paris, La Renaissance du Livre).

Glimpses of Ceylon in Dutch times, by J. P. Lewis. (The Ceylon Antiquary and Literary Register, July 1921).

Het arbeidsvraagstuk in verband met de noodzakelijke ontwikkeling der Buitengewesten. Praeadvies van Mr. R. Fruin. (Vereeniging voor Studie van Koloniaal Maatschappelijke Vraagstukken, Publicatie No. 10). — Id. door M. Vierhout (Publicatie No. 11).

Raming der voor het verbruik op Java en Madoera beschikbare hoeveelheden der voornaamste plantaardige voedingsmiddelen in de jaren 1916 tot en met 1918. (Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel. Mededeelingen van het Statistisch Bureau No. 2).

Wat is de Inlandsche beweging? door P. J. Gerke. (Vrije Arbeid, 1e jaarg. bl. 62).

De letterkunde van een primitief volk, door H. Geurtjens. (Beiaard, 6e jaarg. I, bl. 401).

J. P. Graaf van Limburg Stirum, de afgetreden Gouverneur-Generaal, door K. Wybrands (met portret). (De Hollandsche Revue, 1921, bl. 228).

Vrije gedachten over Indonesië, door W. Lubberink. (Vrije Arbeid, I, bl. 36, 66).

Suriname.

Hoewel in Suriname de gele koorts niet anders voorkomt dan wanneer ze van elders wordt ingevoerd, achten wij het niet ondienstig het volgende te ontleenen aan de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* 26 Augustus, Avondblad C:

In het Journal of the American Medical Association publiceert Nogoesji de resultaten van zijn verder onderzoek in zake het gele koorts-vraagstuk. Men zal zich herinneren, dat het aan dezen onderzoeker niet alleen is gelukt de besmetting van den mensch op cavia's over te brengen, maar ook om den verwekker dezer ziekte af te zonderen; de leptosica icteroides (1918). Deze ontdekking is sindsdien gecontroleerd door Kligler, Gastrabura, Perez-Grovas en le Blanc, die allen tot hetzelfde resultaat kwamen.

Thans heeft Nogoesji proeven genomen met de voorbehoedende inenting en de therapeutische inenting ter voorkoming en bestrijding dezer gevaarlijke tropenziekte, beide met zeer gunstige overtuigende resultaten.

Bij voorbehoedende inspuitingen maakte hij gebruik van een vaccine die per kubieken centimeter tenminste twee milliard der gedoode leptospira icteroides bevatte en spoot daarvan een of tweemaal 2 kubieke centimeter in.

De beschermende werking treedt ongeveer tien dagen na afloop van de inspuiting op. Van 3230 personen, die twee inspuitingen ontvingen, kreeg er geen een de gele koorts, terwijl er onder de niet gevaccineerde, die in dezelfde omstandigheden leefden 278 nieuwe ziektegevallen werden gecontroleerd. Onder 4307 personen die één inspuiting ontvingen, kwamen maar 5 verdachte gele koorts gevallen voor.

Ook de therapeutische inspuitingen hadden gunstig resultaat wanneer de inspuiting op of voor den derden ziektedag plaats had. Van 170 gevallen werden er 95 aldus behandeld met een mortaliteit van 13.6 percent (13 gevallen) terwijl het gemiddelde sterftecijfer der gele koorts de 50 percent te boven gaat (van de overige 75 stierven er 39). Serumbehandeling na den derden dag had geen resultaat van beteekenis.

Nogoesji legt er in deze voorloopige mededeeling den nadruk op, dat de serumtherapie en de vaccinatie nooit anders kunnen zijn dan een der hulpmiddelen in den strijd tegen de gele koorts en de muggencampagne met onverminderde kracht behoort te worden voortgezet. Daardoor zal het natuurlijk moeilijk uit te maken zijn welke rol beide op zichzelf spelen. 't Voornaamste is: als maar bereikt wordt waar het om te doen is, en dat is de uitroeiing der gele koorts.

* * *

Den 26en Augustus om 12 uur is van de Surinamekade te Amsterdam vertrokken, tot het aanvaarden van haar eerste reis, de „*Venezuela*", het nieuwe stoomschip van den Kon. West-Indischen Maildienst. Het schip behoorde vroeger aan de Woermanlijn (de Duitsche Oost Afrikalijn) en moest, na den oorlog, aan Engeland uitgeleverd worden. Daar te lande is het eenigen tijd als „*West-Minster Abby*" gebruikt voor troepenvervoer, en thans is het door den Kon. W.-I. Maildienst aangekocht en verbouwd.

Het schip is een goede aanwinst voor de Amsterdamsche koopvaardijvloot en in het bijzonder voor de K. W. I. M., waarvan het een van de grootste schepen is. Het meet 420 bij 53 voet, en heeft een inhoud van 5000 ton. Er is aan boord plaats voor 100 eerste-, 50 tweede- en 50 derde-klasse passagiers. De eerste reis wordt door ongeveer 160 pas-

passagiers meegemaakt. Het schip bevat een geheel vrijstaande eetzaal eerste klasse, van alle kanten met poorten voorzien en met tafels voor 2, 4 en 7 personen een rookkamer, een damessalon, een windvrije waranda, de noodige badinrichtingen, een aantal één persoonshutten, die op een der hoofddekken gelegen zijn en een vrijen toegang tot het promenadedek hebben, een paar luxe hutten met aansluitende badkamers, enz. Ook is er een afzonderlijke kinderkamer.

Ook de eetzaal van de tweede klasse is zeer behagelijk; de tweede klasse hutten, die over het algemeen voor 4 personen zijn ingericht, zijn goed.

De hutten voor de derde klasse passagiers zijn ingericht voor zes personen.

Maar...... Suriname zal het schip niet zien. Het is bestemd voor de Colon-lijn, die Trinidad, La Guayra, Puerto Cabello, Curaçao enz. aandoet.

* * *

Zooals onze lezers weten, is Suriname voor zijn telegraphisch nieuws uit het buitenland aangewezen op de „Comp. franç. des cables trans-atlantiques." Men moest uit de mailbladen eerst vernemen, dat er medio Juni een kabinets-crisis in Nederland was uitgebroken, meldt de „Surinamer." „Op den kabel van de Comp. Franç. tusschen Paramaribo en Cayenne komt bovendien nog al eens storing voor. Dit laatste euvel zal verholpen worden door de vergunning, voorloopig voor 6 maanden, aan de Surin. Baux. Mij. verleend, om haar draadloos station te Paramaribo in dienst te stellen voor het overseinen van alle haar uitsluitend door genoemde Fransche maatschappij aangeboden telegrammen tusschen Paramaribo en Cayenne."

Wanneer zullen wij afkomen van die ellendige Fransche telegraafmaatschappij en zal Paramaribo een eigen draadloos station hebben? De West-Indische eilanden zijn in dit opzicht Suriname voor.

Reeds vóór den oorlog werd er gezegd, dat de draadlooze verbinding in studie was. Hoever is men met de studie gevorderd? Of wordt er gewacht op de verdere ontwikkeling van de draadlooze telephonie?

* * *

Over de voormalige rubberonderneming *Slootwijk* bestaat reeds een heele litteratuur. Toen het met de rubber niet ging, zette men de plantage om in een koffieonderneming, Liberiakoffie n.l. Jaar in, jaar uit ging er maar geld in, doch de resultaten bleven uit. Onlangs werd voor de zooveelste maal in een paar Surinaamsche bladen betoogd, dat het tijd werd om de heele onderneming stop te zetten. Dit heeft den Directeur van den Landbouw vermoedelijk aanleiding gegeven om de redacteurs van de drie plaatselijke bladen tot een bezoek aan Slootwijk uit te noodigen.

Het bezoek heeft plaats gehad. Van den toestand der cultuur heeft men grondig kennis genomen. *De West* is van meening, dat de beoogde uitbreiding gewenscht is om de onderneming een oppervlakte te geven, waarbij economisch gewerkt kan worden. *De Surinamer* meent, dat de plantage noodgedwongen zal moeten worden aangehouden, maar zoo spoedig mogelijk, wanneer de prijzen stijgen, van de hand moet worden gedaan, daar de staat nu juist geen ideaal-exploitant is.

* * *

„*De West*" schrijft:

„Volgens eene dit jaar gehouden telling in Demerara bedroeg de bevolking aldaar 297.101 zielen.

Dit beteekent een achteruitgang van 3647 zielen vergeleken met de telling van twintig jaren geleden. Deze achteruitgang is te meer opmerkelijk, waar het zielental door immigratie had moeten toenemen.

Zoo men weet overtreft de sterfte de geboorte in Demerara. In Suriname is het gelukkig juist andersom. Ons bevolkingscijfer neemt toe, zoowel door immigratie als door natuurlijken aanwas."

* * *

De Staatscourant vermeldt:

Met ingang van 22 Augustus zullen de afdeelingen Nieuw-Guinea, Zuidzee en Amerika van 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden alle werkdagen van 10 tot 4 uur voor het publiek opengesteld worden.

Naar aanleiding hiervan knippen wij uit de N. R. Ct. het volgende, dat bezoekers van de afdeeling Suriname van nut kan zijn:

Suriname is gereed op de oudheden na; de steenen wapens en werktuigen zijn nog niet tentoongesteld en evenmin is dit nog geschied van de eilanden; een enkele graf-urn van Aruba, voorloopig hier neergezet, bewijst, dat ook aan de afdeeling der oudheden wordt gewerkt. Dr. J. P. B. Josselin de Jong, de conservator der Amerikaansche afdeeling (conserveeren is in dit museum een lastig ambt!), heeft in het Archiv für Ethnographie en in den W.-Ind. Gids over de prae-Columbiaansche bevolking van Aruba, Curaçao en Bonaire geschreven, naar aanleiding van de collectie-Van Koolwijk, die in het museum wordt bewaard: graf-urnen en ander pottenbakkerswerk, scherven met en zonder ornament, steenen gereedschap, bijlen en beitels, voorwerpen van schelp en van koraal.

Van Suriname zijn mooie dingen tentoongesteld; eenige voorwerpen, die De Goeje heeft medegebracht, zal men eerst later te zien krijgen, o.a. een groot hoofdsieraad van vederen, die worden bewaard, totdat hij zelf zich kan zetten aan de beschrijving daarvan. Vreemd, dat men van het talent van dezen uitstekend onderlegden reiziger niet heeft partij getrokken voor het onderzoek van welk deel ook onzer koloniën.

Het bezit van Indianen en Boschnegers is afzonderlijk gehouden, en ook elders in deze zaal heeft men zooveel doenlijk bijeengehouden, wat bijeen hoort, zonder te letten op grenslijnen. Verder is niet getracht den inhoud der kasten ten toon te stellen op een wijze, die het oog bekoort; soort bij soort in de rangschikking en panoplieën van pijlen of lansen met een schild als middenstuk moet men hier niet zoeken. Het gevlochten ornament op doozen en tasschen van de Indianen, de vierkante knotsen, soms met een steenen kling, de fluiten van bamboe en van been, de ratels van kalebas en het pottenbakkerswerk zijn altijd weer interessant; van het laatste wordt veel voor uitvoer gemaakt. Goed zichtbaar is bij de kruiken van aardewerk de neiging tot navolging van den kalebasvorm. Dr. Holwerda heeft erover geschreven in de Tijdspiegel, zeggende, dat de aardewerk-kunst steeds is gebleven, ook in de eeuwen van hoogen bloei der beschaving, die in menig opzicht nog onze beschaving beheerscht, een surrogaat-kunst, een kunst, die schijngoed maakte, de vormen en siering weerspiegelde voor ander materiaal gevonden en de eigen stof niet tot uiting deed komen. In den aanvang was het de kalebas die tot voorbeeld diende, en zij doet dat nog bij menschen, die in den aanvangstijd leven. Opmerkelijk is het verschil tusschen het materieele bezit van Indianen en Boschnegers, de ruwere bewerking van hetgeen de laatsten overnamen van de eersten, zooals de wel gelijkvormige, maar met veel minder zorg bewerkte knotsen toonen.

Curaçao.

Memorie van Antwoord.

De Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van den Kolonialen Raad naar aanleiding van het ontwerp der begrooting voor 1922, is in meer dan een opzicht een flink stuk. De opmerkingen van den Raad worden zakelijk beantwoord. Een afwijkende meening wordt met kracht — echter niet altijd met krachtige argumenten — verdedigd, maar evenmin steekt Gouverneur Helfrich het onder stoelen en banken, wanneer hij tegenover het opperbestuur aan de zijde van den Kolonialen Raad staat of met dien Raad meent, dat er reden van beklag is over den gevolgden gang van zaken.

Omtrent de financieele verhouding tot het moe-

derland zegt de steller der Memorie: „Ondergeteekende wenscht hierbij uitdrukkelijk als zijn overtuiging mede te deelen, dat het moederland, dat ook bij het bezit van de West-Indische koloniën een groot belang heeft en wel speciaal bij Willemstad als haven in het groot verkeer en die uiteraard de teekenen des tijds moet verstaan, om zijn naam als koloniale mogendheid op te houden, *verplicht* is de lasten te dragen, welke Curaçao *niet* op zich kan nemen."

Het blijkt nu, dat de heer Tymstra in 1919 „Belvedère" heeft gekocht buiten den Minister en den Gouverneur. Hoewel de gezaghebber den Gouverneur de Fransche als loopende juist langs het landgoed aangewezen had, blijkt nu, dat 37.68 HA. op Fransch gebied lag. Waarom ten slotte in de eigenmachtige handeling van den gezaghebber moest worden berust, blijkt niet.

„Vooralsnog" acht de Gouverneur nog niet gekomen de tijd om het landbouwdepartement op te heffen in verband met de maatregelen voor de economische opheffing der bevolking, het toezicht op de proeftuinen en den weerkundigen dienst. „Te zijner tijd zal echter zeker de vraag moeten worden overwogen, of de Benedenwindsche eilanden het niet zonder landbouwkundige zullen kunnen stellen."

Nog in Maart 1921 is aan de Eerste Sisal Cultuurmaatschappij tegen het advies van den Gouverneur in *f* 2500.— renteloos voorschot verleend. Aan de Cultuur Maatschappij der Nederlandsche Antillen is zonder advies van den Gouverneur steun toegezegd. De Gouverneur acht dien steun alleen verantwoord, indien o.m. op de onderneming economisch wordt gewerkt en de aanplant van sisal uitgebreid wordt. Tevens dient de leiding in St. Eustatius in goede handen te zijn en behoort er samenwerking tusschen leider en gouvernement te bestaan.

(*Wordt vervolgd*).

J. C. B. Forbes †

In *La Cruz* van 27 Juli l.l. lezen wij, dat in Den Haag is overleden de heer J. C. B. Forbes, lid van den Kolonialen Raad.

De heer Forbes is jarenlang lid van den Raad geweest. Hij voerde niet vaak het woord, maar had ook de goede gewoonte van zich te bepalen tot onderwerpen, waarvan hij verstand had. Zoo sprak hij bij de begrooting bijna steeds over landbouwonderwerpen.

Korte Berichten.

De Koloniale Raad heeft in de afdeelingen besloten de begrooting voor 1922, nu die vóór den tweeden Dinsdag in Mei niet meer gereed komen kon, niet verder te behandelen.

De *Amigoe* deelt mee, dat de frater Augustinus is gereed gekomen met een prachtstuk van penteekening en miniatuur-schildering, dat in kleurrand met afbeeldingen van 't Gouvernementshuis, Caracasbaai, Westpunt en Havengezicht, de namen bevat der ambtenaren, die Gouverneur Helfrich een huldeblijk aanboden bij zijn vertrek.

Hetzelfde blad bericht de benoeming van Pater B. J. Gijlswijk tot Apostolisch Visitator van zes verschillende religieuse concregaties in Zuid-Afrika.

Het vertrek van den heer Gijlswijk, een der meest bekende R. K. geestelijken in de kolonie, die ruim twee en twintig jaren daar arbeidde, is een groot verlies voor de R. K. missie.

Bij de verkiezing van een landraad op Bonaire kwamen 10 van de 90 kiezers op. De aftredende heer Herrera werd met algemeene stemmen op 1 na herkozen. Op Aruba kwamen 13 van de 127 kiezers op en herkozen eenstemmig den landraad Kwartsz.

La Cruz wijst er op, dat de haven van Willemstad voortdurend toeneemt in belangrijkheid.

In Juni hebben de haven aangedaan:

78 stoomschepen, metende 182.182 ton, 92 zeilschepen van 14660 ton;

in dezelfde maand van 1920 waren deze cijfers: 45 stoomschepen, metende 189.946 ton; 83 zeilschepen van 19522 ton.

Vergelijkt men de gegevens over het eerste halfjaar van 1921 met die over hetzelfde tijdvak van 1920 dan krijgt men:

1921: 390 stoomschepen met 1.118.950 ton en 600 zeilschepen met 111.967 ton;

1920: 272 stoomschepen met 1.053.212 ton en 533 zeilschepen met 103.867 ton.

Het ongunstige verschil in tonnenmaat voor Juni 1921, vergeleken met Juni 1920, wijst er wel op, dat de mooie cijfers voor een belangrijk deel aan de tankschepen te danken zijn.

Ook de heer Maduro, lid van den Kolonialen Raad, heeft voor eenige maanden Curaçao verlaten, zoodat er nog slechts 9 leden over zijn.

Bij den Raad is ingekomen afschrift van een brief van den Minister van Koloniën, houdende mededeeling, dat aan de Cultuur Maatschappij der Nederlandsche Antillen een voorschot van *f* 15000.— is verleend; de tijd tot het hooren van den Raad zou hebben ontbroken.

Voz di pueblo deelt mee, dat de mijningenieurs, die voor het onderzoek van Savonet aangekomen zijn, zijn de heeren W. A. van der Veen en W. R. Knol.

Op St. Eustatius heeft een opstootje plaats gehad naar aanleiding van eene arrestatie, waartegen het publiek zich verzette. Men gooide met steenen naar de politie, die daarna in de lucht schoot. Ongelukken kwamen niet voor. De rust was spoedig hersteld.

Gouverneur Brantjes is voornemens 20 September a.s. met de *Van Rensselaer* naar Curaçao te vertrekken.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen.

Voorspel van de conferentie van Washington.

De ontwapeningsconferentie te Washington belooft reeds resultaten af te werpen, vóórdat zij bijeenkomt. Dat zij 't vraagstuk der ontwapening tot een definitieve oplossing zal brengen verwacht wel niemand, maar indien zij den wedloop in bewapening ter zee tot staan brengt of aanzienlijk beperkt, zal zij al goed werk verrichten. En hierop schijnt kans te bestaan. De wijze waarop de uitgenoodigde staten zich bereid hebben verklaard aan Harding's uitnoodiging gevolg te geven is al een goed teeken. Het voornemen van Lloyd George, Briand en den Japanschen premier, Hara, om persoonlijk voor de opening der conferentie naar Washington te gaan, duidt ook op hoog gespannen verwachting. Zelfs die mogendheden, welke zich 't meest beijveren om sterk ter zee te blijven, doen dit eigenlijk noode. Japan heeft bereids duidelijk uitgesproken voor een beperking van den vlootaanbouw te vinden te zijn; het zal dit niet gedaan hebben zonder de opvatting van Groot-Brittannië te kennen. Frankrijk en China weten dat zij in den Stillen Oceaan niet kunnen opbieden tegen de anderen en zullen dus gaarne het accoord mee aangaan.

In middellijk verband met de eigenlijke ontwapeningskwestie vindt intusschen een voorspel plaats, dat op zichzelf echter al van bijzondere beteekenis is. Naar verzekerd wordt, beijveren de Ver. Staten en Japan zich eenige hangende en spannende kwesties tot oplossing te brengen vóórdat men in November ter conferentie zal tijgen. Genoemd worden het geschil over 't telegraafstation op 't eiland Yap en de souvereiniteitsmoeilijkheden over Sjantoeng. Indien de Chineesche kwestie uitgevochten ware zonder China daarbij zelf te kennen, dan ware een poging te vreezen om de taart opnieuw te verdeelen. Maar nu China zelf uitgenoodigd is als gelijkgerechtigde, is een dergelijke bedoeling als uitgesloten te beschouwen.

't Is in dit verband ook van belang melding te maken van een artikel van den Japanschen minister van financiën, burggraaf Takahasji, die Japan ook te Washington gaat vertegenwoordigen en waarin deze een nauwe aansluiting van Japan en China bepleit. Hij denkt zich drie groote wereldstrooken: het Westen, met Groot-Brittannië als centrum;

Amerikaansche gebied met de Ver. Staten als kern; het Verre Oosten, steunende op een bondgenootschap China-Japan. In een onderling begrijpen van deze grootmachten ziet hij de waarborg voor den wereldvrede. Dit denkbeeld is nog niet rijp ter beoordeeling; het lijkt echter weer te wijzen op een Oppersten Raad. Wij halen de beschouwing hier alleen aan als een der voorloopers van de Conferentie.

Klinken thans de welluidende toenaderingsroepen boven alles uit, toch gaan de vijf deelnemende mogendheden zonder twijfel ook met zekere vreeze naar de beraadslagingen. Engeland heeft mede voor zijne gebieden in Australië en Nieuw-Zeeland op te komen. Australië ziet zich in de Zuidzee als handelaar, al meer en meer door Japan en N.-Amerika verdrongen. Elk toegeven in de door Takahasji aangegeven richting zal bij deze Britsche kroonkoloniën sterke tegenkanting ontmoeten. Zij zouden voor de verdere toekomst de suprematie van Japan niet willen aannemen en verzetten zich tegen alles wat aan een aansturen in die richting kan doen denken.

Frankrijk voelt zich hier als een mogendheid op den tweeden rang beschouwd en het kan zich daar zóó moeilijk inleven, dat de Académie française zelfs reeds gemeend heeft voor de oude rechten der Fransche taal als conferentietaal te moeten opkomen. Inderdaad heeft dit land rechtens in den Stillen Oceaan niet meer belangen te vertegenwoordigen dan Nederland. In de uitsluiting van ons land (wat wij zeer betreuren) heeft Frankrijk te lezen, dat het alleen uit oplettendheid ten opzichte van la Grande Nation, deze als rechtmatige Stille Oceaan-mogendheid mee mag aanzitten.

Het Japansche kapitaal is met 440 millioen yen in Siberië geïnteresseerd en er gaan al stemmen op om dit niet onbetreffend te laten.

De rassenkwesties, met hare honderd angels, duiken ook op. Dit alles is niet te voorkomen en zelfs niet te betreuren. Om tot een oplossing te komen, moet men de bezwaren onder de oogen durven zien.

Wij zouden 't zoo ook niet afkeuren indien de Nederlandsche Regeering hare rechten als groote mogendheid in het Verre Oosten naar voren brengend, alsnog om een stem ter Conferentie vroeg. Ook die vraag is uit te zoeken en uit te maken.

Het koninkrijk Irak.

Rollen in Europa kronen in den afgrond, elders zijn uit den oorlog tronen opgekomen. Hoesein is niet slechts koning van het Arabische rijk Hedschas geworden, zijne zonen wisten ook hun verlangen naar een koningskroon te verwezenlijken. Emir Feisoel, de voornaamste aanvoerder der Arabische legerafdeelingen, die met generaal Allenby tegen Turkije vochten, wist zich eerst tot koning van Syrië te doen verkiezen. Maar hij wilde daar niets weten van een Fransch mandaat. Bij zijn bezoek aan Parijs toonde hij zich geenszins onder den indruk van de grootheid der allesbedillende groote mogendheden. Frankrijk wist hem uit Syrië te verdringen, maar tegelijkertijd schijnt bij Engeland de overtuiging te zijn opgekomen, dat het van zijne diensten elders gebruik zou kunnen maken. De door Frankrijk afgezette vorst werd te Londen met eerbetoon ontvangen. Frankrijk, zeer erg gesteld op zijn Syrisch mandaat, Groot-Brittannië had er niets tegen hebben van het zijne over Mesopotamië zoo gauw mogelijk te worden verlost. Dit verslond schatten en offers van velerlei aard; doorloopend was daar een sterke bezetting noodig, die nog extra duur werd door het groote aantal ruiterafdeelingen in een land dat weinig paardenvoedsel oplevert.

Feisoel bleek er gemakkelijk voor te vinden, zich candidaat te stellen voor den troon te Bagdad, over een nieuw koninkrijk met den ouden naam Irak. Hij schijnt er slag van te hebben zich te laten kiezen, want evenals in Syrië, wist hij nu hier weer de zgn. volksstemming ten zijnen gunste te richten; hij verwierf 96 pCt. der uitgebrachte stemmen. Engeland zal nu, als mandataris, de leiding en het oppertoezicht houden, maar zal liefst zoo spoedig mogelijk het bestuur en het beheer aan den koning overlaten. De uitroeping en kroning heeft met groote plechtigheid te Bagdad plaats gevonden. Daarbij sprak de hooge commissaris voor Mesopotamië, sir Percy Cox, die de zaak heelemaal geredderd heeft, niet alleen namens de Britsche regeering, de erkenning van koning Feisoel uit, maar hij overhandigde Zijne majesteit ook een persoonlijk schrijven van koning George. Deze drukt daarin het vertrouwen uit, dat het verdrag, hetwelk binnenkort tusschen het Britsche volk en de Arabische natie zal worden gesloten, hem in de gelegenheid zal stellen de plechtig door hem bezworen verplichtingen te volbrengen en een tijdperk van vrede en hernieuwde welvaart voor Irak zal inleiden.

Of dit vertrouwen inderdaad op hechten grond berust, zal wellicht betwijfelen wie alle tegenvallers kent, door Engeland bij nadere kennismaking met 't rijk gewaande land ondervonden, en wie aan de moeilijkheden denkt, opgesloten in de bittere vijandschap der Turken. 't Is alsof Turken en Koerden hun voornemen, om het den voormaligen medestrijder van generaal Allenby in Palestina niet gemakkelijk te maken, al dadelijk hebben willen demonstreeren, door eenige plaatsen in het noorden van zijn land te bezetten, spottende met de bommen strooiende vliegtuigen.

Feisoel zal dadelijk aan 't vechten kunnen gaan, vrede en welvaart kondigen zich nog niet aan.

Donderwolken.

Lord Reading krijgt de gelegenheid al om te toonen, hoe hij zich tegenover tegenslag zal houden.

De Britsch-Indische pers tikt hem op de vingers, omdat hij in zijn, ook door ons weergegeven, groote rede de verantwoordelijkheid der regeering in 't moederland voor de onheusche behandeling van Britsch-Indiërs in andere deelen van het Rijk, geheel heeft willen afwentelen op de Dominions, terwijl het departement van koloniën toch de volle verantwoordelijkheid heeft voor de zoo zeer gelaakte behandeling van Britsch-Indiërs in de Oost-Afrika-kolonie Kenia.

De Ghandi-beweging begint zich weer te roeren. Men tracht de bevolking aan te zetten om zich bij het a.s. bezoek van den prins van Wales van alle uiting van hartelijkheid en vreugde te onthouden.

Erger dan dit alles is echter de in de residentie Madras uitgebroken opstand der Mohamedaansche Mopla-secte. Men spreekt van een oproer zooals Br.-Indië in zeer lang niet gekend zou hebben. 't District Malabar is onder de krijgswet gesteld. Bij het eerste treffen zouden de in verzet gekomenen al meer dan 600 man verloren hebben. Het aantal slachtoffers overtreft nu al het dubbele hiervan. Uit Colombo zijn schepen met troepen en voorraden naar Calicut gezonden, ter versterking van de in Madras beschikbare afdeelingen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).
Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).
Leeraar in de plant- en dierkunde.
Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in het Duitsch.
Leeraren in het Fransch.
Leeraren in de wis- en natuurkunde.
Leeraren in het teekenen (akte Me en g).
Leeraren in de Staatswetenschappen.
Leeraren in de scheikunde, allen volledig bevoegd.
Civiel- of bouwkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.
Werktuigkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.
Gepensionneerde genie-officieren als leeraren in de bouwkundige vakken bij het middelbaar technisch onderwijs.
Leeraar met K^1 bevoegdheid.
Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Vrouwelijk gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (schoolarts).
Psychiater bij het krankzinnigenwezen.
Apothekersassistenten (ongehuwd).
Analysten.
Verpleegster 1ste klasse bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.
Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleger 1ste Klasse voor de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Candidaat-notaris bij de Wees- en Boedelkamers.
Waterbouwkundig ingenieur voor Waterkracht en Electriciteit.
Electrotechnisch ingenieur voor Waterkracht en Electriciteit.
Werktuigkundig ingenieur voor het baggerwezen.
Civiel-ingenieur die zich gespecialiseerd heeft op het gebied van rioleering en waterzuivering.
Vakkundige die zich gespecialiseerd heeft op het gebied van rioleering en waterzuivering.
Civiel-ingenieur bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Opzichter voor de landsgebouwen.
Teekenaar bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.
Scheepsbouwkundig teekenaar.
Scheepmaker bij het marine-etablissement te Soerabaya.
Bouwkundig opzichter bij den dienst der zoutregie.
Ingenieur bij 's lands mijndiensten.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur,
Werktuigkundig ingenieur,
Gegradueerde ambtenaren,
Opzichter werkplaats voor afd. rijtuigbouw, smederij, instrumentmakerij, voertuiglichterij, draaierij,
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Machnisten,
Technicus voor electro-zwakstroom.
Scheikundig ingenieur ten behoeve van 's lands mijndiensten.
Scheepsbouwkundig ingenieur bij het marine-etablissement te Soerabaya.
Bij den post-, telegraaf- en telefoondienst:
Electro-technisch ingenieur,
Electro-technisch ambtenaar 1ste klasse,
Electro-technisch ambtenaar 2de klasse,
Adsp.-electro-technisch ambtenaar,
Telegraafopzichters 1ste en 2de klasse,
Radio-technisch ambtenaar 2de klasse,
Adspirant-radio-technisch ambtenaar,
Radio-telegrafisten.
Onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
3de officieren bij de Gouvernements-marine in Nederlandsch-Indië.
Inspecteur en ambtenaar bij den belastingdienst.
Belastingaccountant.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling B van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 24 tot 31 Aug. 1921.

Nieuwe Leden.

L. Couwenberg, Beheerder Pandhuis Ponorogo (Res. Madioen), ƒ 5.
H. Hommes, Luitenant Inf., Poerworedjo, ƒ 5.
R. T. Wediodiningrat (Dr. Radjiman), Arts, Solo, ƒ 12.
G. H. Claasen, Kapitein Inf., Malang, ƒ 6.
G. E. K. W. Ockerse, Controleur Opiumregie, Den Haag, Suezkade 99, ƒ 5.
H. Bijkerk, O.-I. Ambt. m. v., Gameren (Gelderland), ƒ 5.
W. H. de Lussanet de la Sablonnière, Lt. Kol. O.-I. b. d., Den Haag, Anna van Saxenplein 4, ƒ 5.
Bond van Surinamers in Nederland, Secretariaat Amsterdam, De Genestetstraat 6 (Abonnement), ƒ 5.
R. G. Nieuwenhuys, Adjunct-Insp. Fin., Weltevreden, Kebon Sirih 3, ƒ 5.
F. Hellwig, Oud-Insp. Onderwijs O.-I., Den Haag, Frankenslag 305, ƒ 6.

In de Mutatiestaat van No. 34 werd onder „Nieuwe Leden” vermeld A. L. Baelen; dit moet zijn A. L. Boelen.

Afschrijven.

Mevr. Eilbracht-Dessauvagie, Lawang.
Mr. A. F. Graaf van Rechteren Limpurg, Leiden, Stille Rijn 8.
Prof. Dr. J. v. Wageningen, Groningen, Westersingel 17.
L. M. J. Franken, Vertegenwoordiger Spaarkas Bandoeng, Den Haag, de Perponcherstraat 64.

Adresveranderingen.

J. M. Das, Handelsemployé, van: Klaten naar: Solo, Voorstraat.
E. D. Kunst, Houtvester, van: Bodja naar: Salatiga.
Mr. J. Langhout, Lid Raad van Justitie, van: Rangkas Betoeng naar: Padang.
Ph. Laoh, Arts, van: Bandoeng naar: Balik Papan.
L. G. van Loon, Hoofdcommies P. T. en T., van: Bandoeng naar: Weltevreden.
P. P. Martron, Onderw. Kweekschool Chin. Ond., van: Djokdjakarta naar: Meester Cornelis.
F. A. Neys, Adj.-Inspecteur Gew. Pol., van: Soekaboemi naar: Weltevreden, Dep. B.B.
F. G. Putman Cramer, Assistent-Res., van: Wates (Djokdja) naar: Djokdjakarta.
A. A. Quanjer, Houtvester, van: Salatiga naar: Ngawi.
N. A. Taylor Kraai, Ambtenaar B.B., van: Semarang, Bodjong 93, naar: Pekalongan.
A. H. F. W. Ockerse, Insp. 1ste kl. Gevangeniswezen, van: Den Haag, Obrechtstraat 301, naar: Dep. van Justitie, Weltevreden, ƒ 5.
J. W. Dankmeijer, Assistent-Resident, Den Haag, van: Daguerrestraat 56 naar: Zoutmanstraat 36.
Dr. H. H. Juynboll, Leiden, van: Morschsingel 1 naar: Nieuwe Rijn 69.
Mevr. Wed. Okhuizen, van: Haarlem, Schouwtjesplein 2, naar: Rijswijk, Hoekweg 7, p/a. Dames Dijkshoorn, ƒ 5.
G. B. J. van Heuven, Adj.-Inspecteur Ond., van: Arnhem, Parkstraat 120, naar: Weltevreden, Dep. Ond. en E., ƒ 5.
Mr. J. Roorda, Leiden, van: Hooigracht 36 naar Plantsoen 87, p/a. Mevr. Hofker.
Dr. S. E. Boorsma, Leeraar M. O., van: Den Haag, Koningsplein 13, naar: Amsterdam, Leidsche Kade 69, ƒ 5.
H. E. Steinmetz, gep. Hoofdambt., Den Haag, van: Hotel de la Promenade naar: van Boetzelaerlaan 68, Pension de Roo.
F. J. G. van Emden, Refr. Dep. van Fin., Den Haag, van: Columbusstraat 217 naar: Galvanistraat 12.
P. H. Markies, Delft, van: Rotterdamscheweg 131c, naar: Piet Heinstraat 64.
A. A. de Jongh, van: Hoorn naar: Den Haag, van der Heimstraat 76, ƒ 5.
K. W. K. Leeksma, Luitenant Inf. O.-I., van: Padang naar: Kampen, de la Sablonnièrekade 10, ƒ 5.
P. J. Gerke, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Zandvoort, Brederodestraat 18, naar: Den Haag, van Bleiswijkstraat 62, ƒ 5.
D. M. Hol, Hoofdingenieur S.S., Haarlem, van: Boekenrodestraat 2 naar: Westerhoutstraat 2.

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstraat 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

J. J. F. SCHREUEL, Gepens. Assist.-Resid., Vogelkersstraat 1, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

H. J. VERMEER, 1e v. d. Boschstraat 91, Den Haag. — De Maleische omgangstaal voor de praktijk.

A. LAFEBER, Doctorandus in de Indische Letteren, Nicolaas Tulpstraat 88, Den Haag. — Beginselen van Sanskrit en Pali; van Arabisch en Perzisch; verder Vergelijkende Taalkunde der Maleisch-Polynesische talen; Oud-Javaansch, Javaansch, Madoereesch, Soendaneesch, Balineesch, Maleisch, Bataksch, Atjehsch, Boegineesch en Makassaarsch, Rotineesch, Totemboansch.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage en Secretaris afdeeling Den Haag Laan van Meerdervoort 187.

ATTENTIE! Leg dit nummer niet ter zijde, lees het en zend het daarna aan een Uwer kennissen die nog geen lid is als een aansporing om tot het lidmaatschap der Vereeniging „Oost & West” toe te treden.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, Koffiedrinken en dineeren, tegen zeer billijke tarieven. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

		Prijs p. exempl.	Frankeer-kosten.
a.	1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk),	f 0.50	f 0.04
	2. Onze Oost. II, **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer	- 0.05	- 0.02
b.	Onze West Tweede druk bestaande uit:		
	1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;	- 0.50	- 0.06
	2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman,	- 0.50	- 0.06
c.	Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.		
No. I.	**De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)	- 0.75	- 0.06
No. II.	**De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk)	- 0.25	- 0.04
No. III.	**De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.50	- 0.02
No. IV.	**De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.75	- 0.04
No. V.	**De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**	- 0.20	- 0.04
No. VII.	**De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**	- 0.25	- 0.06
No. VIII.	**De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië**	- 0.20	- 0.04
No. IX.	**De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.20	- 0.04
Ns. X.	**De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**	- 0.25	- 0.06
No. XI.	**De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**	- 0.40	- 0.04
d.	**Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius.	- 0.25	- 0.04
e.	**„Ontwaakt".** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo	- 1.50	—

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU. Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

☞ **Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer A. J. GOOSZEN, Solo, residentie Soerakarta, Java.**